

NİZAMİ GƏNCƏVİ

QƏZƏLLƏR

RÜBAILƏR

QƏSİDƏLƏR

Fars dilindən çevirəni: Rəşid Təhməzoğlu

BAKİ – 2007

YENİ ÇEVİRMƏLƏR – BİR NEÇƏ SÖZ

Nizami Gəncəvinin (1141-1209) yaşam çağları 9-cu yüzilliyi adlamaqdadır. Onun yaradıcılığı çoxdan dünya mədəniyyəti saxlancında özünə önəmli yer qazanmışdır. Müasir oxucunu dahi sənətkarın lirik və epik əsərlərinin yeni nəşrləri ilə heyrətləndirmək mümkün deyil. Lakin bu poeziyanın özgə dillərə çevirmələrində ciddi qüsurlar olduğu barədə söhbət açmağa dəyər. Şairin əsərlərinin Azərbaycan türklərinin dilinə çevirmələrindən eyni ciddiliklə danışmaq olar. Nizaminin epik əsərləri kimi, onun lirika nümunələri də Azərbaycan türklərinin dilində dəfələrlə nəşr edilmişdir. Biz 1940, 1947, 1953, 1956, 1959, 1963, 1973, 1976 və b. illərdəki nəşrləri yada sala bilərik. Bu lirik əsərləri (qəzəllər, rubailər və qəsidələr) S.Rüstəm, M.Rahim, M.Dilbazi, N.Rəfibəyli, O.Sarıvəlli, Ə.Vahid və C.Xəndan çevirmişlər.

Son illərdə onların çevirmələri ilə daha çox şair Xəlil Rza Ulutürk və Əbülfəzl Hüseyni məşğul olmuşlar. Bunların içərisində uğurlu çevirmələr çoxdur. Şairlərin əməyini heç vəclə danmaq mümkün deyil. Ancaq bir məsələ gün kimi aydındır ki, daha artıq yubiley tədbirləri münasibətilə tələm-tələsik çevrilmiş əsərlərin poetik dili müasir oxucunu təmin etmir. Daha boğrusu, müasir oxucular, o sıradan Nizamisevərlər lüğətsiz çevirmələrə maraq gəstərirlər.

Mən bu məqsədlə də köhnə çevirmələri yenidən nəzərdən keçirdim, orijinalarla müqayisələr apardım. Müqayisələr aşağıdakı nəticələrə gəlməyə əsas verdi:

- 1) bir sıra çevirmələrdə orijinaldakı rədiflər və qafiyələr saxlanmışdır;
- 2) Çevirmələrin çoxunda beytlərin məzmunundan uzaqlaşma halları vardır;
- 3) Bəzi əsərlərin çevirmələrində poetik deyim tərzində xeyli zəifləmişdir.

Mənim Nizami Gəncəvinin lirik əsərlərini yenidən çevirməyim başqa şairlərimizdən üstünlüyüm kimi başa düşülməməlidir. Bu, dahi sənətkarın yaradıcılığına olan böyük maraq və həvəsimdən, sonsuz sevgimdən irəli gəlmişdir.

Qəzəllərin çevirmələrindən bir neçə nümunə göstərək:

Orijinalda:

Filoloji çevirmədə (M.Əlizadə):

Sənsiz keçirdiyim hər gecə əzabdır, əzab!

Sənsiz aldığım hər nəfəs kədərdir, kədər...

C.Xəndanın çevirməsində:

Hər gecəm oldu kədər, qüssə, fəlakət sənsiz,

Hər nəfəs çəkdim, hədə getdi o saat sənsiz!

X.Rza Ulutürkün çevirməsində:

Gedir əldən gecələr səbrü qərarım sənsiz,

Aldığım hər nəfəs atəşdi, nigarım, sənsiz!

Yeni çevirmədə (R.Təhməzoğlu):

Sənsiz keçən hər bir gecəm salar ağrıdan ağrıya,

Sənsiz ötən hər bir anım dönər ağrıya... ağrıya...

Orijinalda:

Filoloji çevirmədə (M.Əlizadə):

Yenə tövbə binasını eşq xarab edir,

Aşıqlərin iftarını saf şərəbdən edir...

C.Xəndanın çevirməsində:

Yenə tövbə evimi eşq xərab etmədədir,
Aşiq iftarrını sevda meyi-nab etmədədir...

X.Rza Ulutürkün çevirməsində:

Tövbə binasını yenə eşq xərab edər, gedər,
İftar açar, sevənlərə lütf şərab edər, gedər...

Yeni çevirmədə (R.Təhməzoğlu):

Sevgi yenə and evini dağım-dağım dağdır,
Sevənlərin dincliyinin içki öz qaynağıdır...

Oxucular üçün daha aydın təsəvvür yaransın deyə bir qəzəlin üç
çevirməsini bütöv halda misal gətirirəm:

Filoloji çevirmədə (M.Əlizadə):

Könül evi xarab oldu, canalan dilbər hardadır,
Oğru xəzinəni çalır, keşikçinin zəhmi hardadır?
Karvan getdi, mən belə hamıdan geri qalmışam,
İti qaçan at harada, karvan darğası (başçısı) hardadır?
Mən ki bütün gecəni belə odlu qapıda yatmışam,
Yolçuyamsa, azuqəm hanı, itəmsə, sümük hardadır?
Ey Nizami, bundan çox yaxşı dünya tapmışan,
Axır ki, gedəsisən, o dünyanın azuqəsi hardadır?

M. Rahimin çevirməsi:

Könlüm evi xərab olub, dilbəri-cansitan hanı,
Oğru xəzinə yardı bəs, qorxulu pasiban hanı?
Qafilə getdi, cərgədən mən necə qalmışam geri,
Cəld miniyim, deyin, hanı, arxalı sarıban hanı?
Mən gecəni sabahadək dost qapısında yatmışam,

Yolçu isəm, payım hanı, yoxsa ki, üstüxan hanı?
 Toplamısan, Nizami, bol ruzini bu cahanda sən,
 Bəs o cahan üçün nəyim var, elə bi əyan hanı?

X.Rza Ulutürkün çevirməsi:

Könlüm evi xarab olur, canım alan o can hanı,
 Oğru çalır xəzinəni, keşikçi, nasiban hanı?
 Çıxıb gedib də karivan, mən geridə, mən yarımisan...
 Hardadı köhlənim mənim, de, başçı, sariban hanı?
 Mən qapıda bütün gecə, gah yuxulu, gah da oyaq...
 Yolçuyam umduğum ruzu, sümük, ya üstüxan hanı?
 Nizami, sən ki tapmısan bundan əziz bir aləmi,
 Yol almısan o aləmə, bəs ahuqə-filan hanı?

R.Təhməzoğlunun çevirməsi:

Dağıldı könlüm evi, könül duyanım hardadır,
 Saxlancı oğru çapdı, bəs qoruyanım hardadır?

Karvanım yola düşüb, hamıdan dala qalmışam;
 Kəhərim-karvan başçım – yol arayanım hardadır?

Kecəni mən ki, belə od qapısında yatmışam,
 İtəmsə sümük payı, yolçuya yanıım hardadır?

Nizami, bundan gözəl bir dünya da tapmısan sən,
 Köçməlisən, o dünyaya yarayanım hardadır?!

Göstərməliyəm ki, şairin rübailəri və qəsidələrinin yeni çevirmələri ilə də bu cür müqayisələr aparmaq olardı. Sözsüz, ayıq oxucu yeni çevirmələrdə orijinallara yaxınlığı özü hiss edəcəkdir.

Onu da deyim ki, müasir dildə poetik çevirmələri yaratmaqda ilk istinad nöqtəm əsərlərin fars dilində orijinaları, bu dilin mahir bilicisi, mərhum Mübariz Əlizadənin filoloji çevirmələri olmuşdur. Bu işdə köhnə çevirmələrlə müqayisələrin də böyük rolu vardır. Bu işdə xalq şairi Söhrab Tahir AzərAzər, fars dilinin gözəl mütəxəssisi, elmi işçi Saleh Dostəliyev də əvəzsiz köməklərini əsirgəməmişlər. Onlara öz minnətdarlığımı bildirirəm. Əgər bu çevirmələrdə müəyyən dərəcədə nəyəsə nail olmuşamsa, mənim üçün böyük uğurdur. Əsərlərin heca vəznində çevrildiyini də qeyd etməliyəm.

Sözsüz ki, yeni çevirmələr də kəsirsiz deyildir. Bu kəsirləri yerində görməyi Nizamişünaslardan umuram.

Rəşid Təhməzoğlu,
Şair-tərcüməçi, filologiya
elmləri namizədi

A 67

Sənsiz keçən hər bir gecəm salar ağrıdan-ağrıya,
Sənsiz ötən hər bir anım dönər ağrıya-ağrıya...

Səndən üzüm dönməz mənim, istəyimə and içərəm,
Sənsizliyə ha dözsəm də ürək ağrıya-ağrıya.

Gözüm görməz, bəxtim gülməz səni tapıncaya qədər;
Ayaq dona, əlim əsə, yoxluq içimi doğraya.

Səni hər an arayıram, buna ürəksiz baxarsan,
Söylə, məni arayırsan? Umudum yox bu doğruya!

Mənim gözümdə ucasan, sənin önündə acizəm.,
Mənim yanımda əzizsən, düşdüm yanında ağrıya.

Nizamidən arxayınsan, ayrılıqdan oda düşüb;
Gündüz yaşama fal aç, gecə ulduzları saya!

A 1a

Könlüm meylini salıbdır bənzərsiz, nazlı nigara,
Üzü Günsayaq işıqlı, saçı gecə tək qara.

Könül açar iki gözlə, iki dodağı pay verər.
Üoəyi südlü xurmatək dodaqları çəkər dara.

Hörüyündən kəmənd atıb, varlığını apardı, bax,
Ancaq şirin canımdasa qəmi istər yuva qura.

Onsuz mənim nə qərarım, onsuz mənim nə yarım var,
Onsuz nə edə bilərəm, içimi çulğayıb yara.

Mənim yanıma gəlmirsən, söylə, sənəm, harsadan sən?
Canımı nazla alırsan, gizli deyil, aşikara.

Bizə sarı yolun düşsün, qapımızdan ötüşüb keç,
Bir qıyqacı nəzər yetir sabahını sora-sora.

Qəmindən mən inləyirəm, bələdayam, ağrıdayam,
Getsən, dönəmə dağlara, düzənlərə, səhralara.

Ürəyinə Nizaminin ayrılıqdan od vurursan,

Ey Ayüzlüm! Səninləyəm, sevgi məni çəkər hara?!

A 56

Yarəb, üstümdə tutma sən, onu qiyamət çağında,
Baxma, qanım boynundadır, çırpınar qan caynağında.

Üzünü görüo qəmlənən, yalnız qatı yağısıydı,
Qul olaydım yağısının ayağının torpağında.

Ey mənim ürək dostlarım, qanıma almaqdan ötrü,
Siz tutmayın ətəyindən yağı kimi oynağımda.

Çoxdan bəllidir hamıya, dağıntıda olar saxlanc,
Axtar onu Nizaminin ürəyinin otağında.

A 133

Neçə ki, varlığından düşməmişən uzağa,
Deyib dinləmək yolundan çox çıxarsan qırağa.

Özünü bu Varlıqda büsbütün unutmasan,
Uyuşa da bilməzsən sevgi adlı çırağa.

Elə bil ki, dərдин də südlə yoğrulub sənin,
Haray qopar, azalmaz, sən peşmansan o çağa!

Əgər bu gizlimlərə bayğın kimi yanaşsan,
Açılmaz gizlimlərdən yetişərsən sorağa.

Öz yerində saymaqla heç vaxt ucalmaq olmaz,
Bilməzsən, ayaq altda nə qoyulub torpağa.

Anlamların gəlini onda üz açar sənə,
Bir şah kimi diz çöküb, əyiləsən torpağa.

Tapıma tapınmaqda şamtək alışıb gülsən,
Ürəyini yandırır, döndər işıq yarağa!

Süsən kimi ağzından on dil çıxarıb söylə:
- Qızılgülün dərdi çox, bürünsə yüz yarpağa.

Sənin də Nizamitək şahlıq könlündən keçsə,
Gədalıq et, gədalıq, düşmə özgə marağa!

A 33a

Dedim, sevgi kağızı yazım mən öz dildarıma,
Qanıçən, bəlkə yana könlümdəki qübarıma.

Mən əkbəri mürekkəb, yarpağı kağız edərəm,
Saçıtek müşk qoxulu yazı yazaram yarıma.

Ürəyi ürəyini istəyənlərdən soraqsız,
Yüz kərə yazsam yenə, bir də yazım nigarıma.

Doğrudur, nə diləyi, nə həsrəti çözmək olmaz,
Gözümün qanı ilə kiprik yazsın qəddarıma.

Dastanı istəyimin yüz-yüz dəftərə sığışmaz,
Ayrılıq ağrısını necə yazım yanarıma?

Qəm hekayətini mən araya hardan çıxarım?
Gərəkdir, gizlim yazım sözündəki astarıma.

Göz yaşı Nizaminin yazdığını pozur bəzən,
Donuq qaldım, istəyi nə cür yazım anarıma?!

A 11a

Nədən gözüm qan-yaş tökər, ürəyə dəymişsə yara,
Ürəyimin özündəsən, şəklin hara düşüb, hara?

Bu Varlıqdan aldığım pay könlümüzün birliyidir,
Birlik varsa, çapğınlıq nə, qaranlığı yara-yara?

Sevgi adlı tərəzidə ağırlığımız bir gəldi,
Mənim sevgim boy artdıqca niyə sevgin düşdü dara?

Qabaqlarda sən ki məni hamıdan çox istəyirdin,
Bəs haman dost deyiləmmi, vurulubdu nədən ara?

Bütün könlü qırıqlara səq qayğı-sayğılı oldun,
Nizamiyə sıra çatcaq, düşüncək yazıldı qara?!

A 14

Deyirlər ki, dünən gecə qoca girib xərabata,
Göz yaşının tüngü ilə başlayıbdır minacata.

İçkini bala döndərər, büt evini məscid edər,
Tanrım, necə ad qazanıb diləyinə çata-çata.

Hər kəsə ki yara vura, özü sağaldar yararı,
Yara vurub yetişibdir belə uca mükafata.

Hər kim deyri paltar geysə, ta qibləni tanımaz o,
Deyri paltarda doğulmuş, səcdə qılır ulu lata.

Onu görmək istəyirsən, sən elə Nizamini gör,
Əlli çillə yola salıb, axır gəlmiş xərabata.

Ə 24

Dəyanətli adam var ki, qalmaya yazıq günə?
Ya fələyin zəncirində dolaşmaya düyünə?!

Bəxtin gəlini qarşıya bəzənib elə çıxar,
Belə bəzək düşməyibdir göylərin güzgüsünə!

Əgər Varlıq başdan-başa görünən kimidirsə,
Bu dünyada nur izi də hələ çıxmayıb önə.

Ey könül, bu sözümü sən yalana çəkirsən, bil,
Nur varsa, gizli saxlandı, görünməyir o sənə.

Bu fələyin göbəyi də müşk ilə dopdoludur,
Ancaq ona söyləyər ki, yerim yoxdur münkünə.

Dövrən özü örtülsə də büsbütün bu müşk ilə,
Ayrı çalar olacaqdır, bənməzəm qan rənginə.

Ey Nizami, bu Varlığı tərk edib getsən, bil,
Çalan əqrəb üzüqoylu dönməyib tas üstünə!

Ə 120

Sənsiz gün keçirmək də ağır olmuş. Ağır. Demə,
Sənsiz şənlikdə belə sevinc dönərmiş qəm.

Gəl, indidən bizimlə gecə-gündüz dur, otur.
Gözəllik uçub gedər, gənclik uğrayar kəm.

Sevən də sevənindən usanarmış bu qədər?

İnciklik həddən artıq hökm eyləyir hər dəmə.

Bir papaq dəyərinə mən özümü sataram,
Havayı almağa dəyər, qulu alsan bu çəmə.

Ürək tükdən asılı, onun içmə qanını,
Bacarsan, qayğı göstər, toxunma sarı simə.

Bilirsən ki, yüz ağrın ürəyimi qanadır,
Mən üzünə vurmuram, səs yayılar aləmə.

Fələyin min oyunu məni bu günə salmış,
Asimanın qəzası fayda verməz heç kimə.

Nizami də səninlə sevgisinə son qoydu,
Əbədilik ünvanı yazılıb bu sevgimə.

Ə 43a

Xütən gözəli, Ayüzlüm, niyə həbəş deyək sənə,
Həbəşlikdən nə var səndə, bəlkə, Günəş deyək sənə?!

Həbəş mənəm, sən deyilsən, damarımda qan da yanıb,
Xütənlisən, o ağılda qoy ağ gümüş deyək sənə!

Qıvrım saçın həbəş kimi, üzünün rəngi xütənli,
İki ölkə arasında, yoxsa atəş deyək sənə?!

Həbəşli heç vaxt ağ deyil, xütənlisə duzsuz olar,
Həm ağ-şirin, həm duzlusan, üzü güləş deyək sənə!

Həbəşdən söz açma mənə, Xütəndən bayrağı endir,
Nizamitək min qulun var. Niyə həbəş deyək sənə?!

Ə 3

Dalğın halımdan bezdim cana doydum min kərə,
Sənin sevginsə yetməz mində biri qədərə.

Xamlığının üzündən elə bir iş tutma, gəl,
Mənə qarşı heç biri getməsin boş hədərə.

Nə çağda incitməsən, iki əlini qaldır,
Söylə: « - Tanrım, məni sən salma belə kədərə!»

Sevginin nə son ucu, nə də bir ortası var,
İçində ürəyimin gixli salar qədərə.

Göz yaşımdan göl olmuş yollarında batmışam,
Çıxart məni palçıqdan, boğulmayım boş yerə.

Ə15a

Yanına glən kimi, lal oldu dilim necə,
Sənsiz dözüüm tükəndi, büküldü belim necə?

Yolum yoxdur, qulluğa astagəllik edirəm,
Daşlara toxunubdur qayğılı əlim necə?

Sən dönsən barışıqdan, bu, Heybətli deyim ki,
Ey bəxt, artıq özümlə savaşa gəlim necə?

Gecələri daha çox haray qoparıram mən,
Gecəçalar saçları özgə cür bilim necə?

Bir umudla əlimi saçlara uzatmışam,
Umudsuzluq ucundan yolunda ölüm necə?

Rum qoşunu zənciyə hücum eyləyən çağdır,
Köməyə çat, qorxunu ürəkdən silim necə?

Ağrılardan qovrulan Nizamiyə baxmağa,
Gör necə ağaclıqdan gəlibdir elmi necə?

Ə 109

Yol açdın ki, gözəllik yolunda təzə-təzə
Sevgində mənim canım öz könlündən əl üzə.

Şəkər ağzın bir daha gül yarpağı açmadı,
Püstə dodaqlarınsa başlasın şirin sözə.

Kirpiyini qırpanda cənnətdə huri dalğın,
Hörüklər sarılanda pəri çox çətin dözə.

Tellərin də islamın yaraşığını pozar,
Kafirliyi barı sən gizli göstərmə bizə.

Pəriüzlüm, çöllərə çıxsan bu gözəlliklə,
Günəş sənə vurular, Ay enib düşər düzə.

Ağıllı dəli olar gözüne görünəndək,
Saçların zəncirini dağıdıb, töksən üzə!

Dodaqdan öpüş versən, ruh qurşanar içkiyə,
Cənglə ney nalə çəkər, bayğınlıq çökər gözə.

O gözəllik, yaraşıq, o incəliklə də sən
Bacararsan, gözlərin qara qulunu süzə?

Nə qədər ki, Nizami ayrılıq yorğunudur,
Önündə min umudla durub can üzə-üzə.

Ə 108

Könül açmaram mən sənə, könül yıxan olsan belə,
Könül verib özgəsinə, könül yaxan olsan belə!

Davranışda mən acizəm, sən ağrı artırma, barı,
Elə davran, davranışa sutək axan olsan belə.

Cəmşid kimi mülkün yox ki, verib, səndən öpüş alım,
Varım-yoxum bir ürəkdir, ona baxan olsan belə.

Gülab kimi, hara getsəm sevgin üçün ağlaram, mən,
Gülə-gülə hər yetənlə seyrə çıxan olsan belə!

Sənə gözümün işığı, yaşamın mayası deyim,
Dodağınla qənd kimisən, Aytək çıxan olsan belə.

Pərvanəyə bənzərəm var, bir çıraqla yandırmazlar,
Məni qılıncla doğrayıb, şimşək çaxan olsan belə.

Sənin önündə açıbdır Nizami yaşam kisəni,
Bir öpüşə qapılara qıl taxan olsan belə!

Ə 9

Hər bir sevən sevəndə nöqsan gəzər sevgidə.
Hər gözaçıq sevən isə buna dözər sevgidə.

Sevərlikdə bəs sevməkdən varmıdır özgə istək?
Varsa, pazılıq, gicliyə bu da bənzər sevgidə.

Hər ətəyi ləkəliyə, sözsüz, sevgi layiq deyil,
Sevənlərin nişanəsi ömrü bəzər sevgidə.

Meymun kimi də bu yolda yamsılamaq yaraşmaz,
Bu yolda vurğun olan kəs canı üzər sevgidə.

Sevginin öz içkisindən bir az içib bayğınlaş,
Söyləyirsən, sevənimiz bəzək düzər sevgidə.

Əgər sevən hər bir kəsin belə sevgilisi var,
O dünyada, bu dünyada yeri çözər sevgidə.

Ey sevənim, sən özündən dışarıya qədəm qoy,
Başını da yaxşı qoru, başın bəzər sevgidə.

Bu yolun mənzili uzaq, sonu da uğursuzdur,
Bu yoldakı yaralar da ruhu əzər sevgidə.

Ey Nizami, nə qədər ki, bacarırsan, təmiz ol,
Könül şamıdır təmizlik, işıq sızar sevgidə.

Ə 101

Sevginin buyruğu bu: - Kəbədən bütخانəliyə,
Sevənin buyruğu bu: - Sevgidən divanəliyə!

Sevdanı aydınlatmaz, gizlimlərin dostudur o,
Sevgiyə könül verdim, daha get biganəliyə

Sevgidə çox ucalma, qəm quşuna dən olarsan.
Dosta yetmək istəsən, yan şamda pərvanəliyə.

Sərvək olmaq meylin var, nərgizi düzməyi burax,
Şahının öz qulu ol, dön saxlanc viranəliyə.

Deyirsən: «- İçirəm mən baş çanağında», - meyi iç,
Getmə qəm qapısına, getsən, get mərdanəliyə.

Bir çağ vardı, Günəşdin, toz zərrəsi ol bir qədər,
Sevgi toru quşuydun, çevril tora danəliyə.

İstəsən, onun yanda bir gün xoş söhbətin olsun,
Dillərdə Nizamitək sən qovuş əfsanəliyə.

Ə 88

Ey sənəm, güləş gözün xatirinə gəl bizə,
Qovuşmaq istəyindən dərman et üzə-üzə.

Çox keçir ürəyimdən, səni gizlində öpüm,
Saçının xatirinə qoyma bu ağır əzə.

Adətdir ki, gədaya şah nəvaziş göstərər,
Sən də şahlıq gözüylə bir gədanı sal gözə.

Kəmər bağladı, sənəm, Nizami qulluğunda,
Qul evinin önündə qulluğuna qoy dözə!

103

Könül vermə, ağlın olsun, xumar gözə vermə sən,
Sevən ürək yazıqdır, dözə-dözə vermə sən!

Sevəninin nazına uyma, könül qırandır,
Düşkünə içki ilə dolu kuzə vermə sən!

İçki qolu qədəhi dodağına aparma,
Ləl piyaləni qırıb, yanar gözə vermə sən!

Zahidlərin üzünə çalış, gözün dəyməsin,
Düşgünə içki ilə dolu kuzə vermə sən!

Ə 19 a

Sənin gözəlliyindən sevinc yağar günümə,
Qovuşmaq istəyindən uğur çıxar önümə.

O Günəş kimi üzün necə dəyirsə gözə,
İki dünya uyuşur imanıma, dinimə.

Qaşların Ayparasa, üzün də bütöv Aydır,
Hər iki Ay düşübdür mənim ürək sinimə.

Elə çağ gələcəkmi, Nizami sözbət edib,
Gözəllik qapısında can ata bu yönümə?!

Ə 5a

Gözəl üzlüm, halal olsun, üzün və can oldu sənə,
Könüllər bir görməyinən necə qurban oldu sənə?!

Sevginin odu, işığı məni döndərdi torpağa,
Bari buna bağışla ki, ürək heyran oldu sənə!

Qovuşmaq istəyimə də yetişməyim fala döndü,
Gəl qovma məni yanından, demə, mehman oldu sənə!

Ey könülləri ovlayan, ey nigarım, ey gülüzlüm,
Bizi öldürən inadın qılınc-qalxan oldu sənə!

Yoxsa ki, sən Süleymansan, mən də qarışqan kimiyyə,
Öz sevginin yığnağında qəmin həyan oldu sənə?!

Haçandır ki, Nizami də qəminin aludəsidir,
Qayğısızlıqdan ürəyi daim yanan oldu sənə!

Ə 74

Düşünürəm, könlümdən səni çıxarram, bəs necə,
Dan ağarar, səhər gülər, sevgimdə varam, bəs necə?!

Könlümü verim sənə, çünki canımla birsən,
Mənə özgə can gerek ki, özgəyə yaram, bəs necə?!

Mən sənin qurbanınam, sevimli bayramımdır,
Səhər çağı gül üzünlə fal açaram, bəs necə?

Sən qovuşmaq istəyinin noğulunu çatdır mənə,
Nə çağacan can gövhəri köksdə sıxaram, bəs necə?

Ciyər yemək adətini ürək yolundan qaldır sən,
Bil yolunu ciyər qanla dolduraram. bəs necə?

Sənin kimi atlıya da məntək qılınc çalan lazım,
Buyurursan, çul daşıyım, başda aparram, bəs necə?

Mən gözümdən axıdaram ciyərimin al qanını,
Nizami ayaq tozunu yoldan qaldırıram, bəs necə?

Ə 28

Qıyma mənim ürəyimə ağrıların ağrı çəkə,
Ayrılığın ciyərimi oda yaxa tikə-tikə.

Səni sevən gözəlliyn vurğunudur gecə-gündüz,
Nə gəzər Ay işığında, nə Günəşdə arar ləkə.

Gözəllərə şərbət olar bircə-bircə sözün sənin,
Sıra mənə çatan çağda niyə dilin ağrı tökə?

Yaxşı bil ki, səndən özgə bir kimsəyə baxmaz gözüm,
Kipriklərdə cürət hanı, çevrəsinə yuxu çökə?

Mən qovuşmaq ağrısından hey yada salıram səni,
Yad etdikcə dad alıram acgözlüyü sökə-sökə.

Nizaminin yığnağında gözəlliyn üzə çıxcaq,
Diriliyi çiçək səpə, tərindənsə güləb tökə!

73 Ə

Gözəlim, ay üzünü göstər mənə, göstər mənə,
El-obadan uzaq qaçım bir küncə-bir gülşənə.

Günəş kimi üzünü gəl, gizlənmə daha məndən,
Tozun zərrəsi tək gecə ölüm sənə-sənə.

Gecə-gündüz qan ağlayıb, minbir ağrı çəkirəm,
Ey gözəlim, düz ürəklə bağlanmışam mən sənə.

Yalnız gözəllik göynəyi mənim qismətim olmuş,
Ayrılığı öz canımın bahasına versənə!

Ey ağgünlü yeniyetmə, sənin gənc ayrılığın.
Məni necə qoxaldıbdır, barı özün görsənə?!

Bu Varlığın ün yetişməz ucalığı olsam da,
Bu gün əlində dustağam, qalmışam sinə-sinə.

Nizami də könlünü candan uzağa çəkər,
Artıq ondan o, əl üzər, tutar əlindən yenə!

131 Ə

Sənin sevginə düşmüşəm, mən nəsihət yolu ilə,
Yanına xoşluqla gəlim, yoxsa töhmət yolu ilə?!

Nə qədər can var, ürək var, cantək, ürəktək aparam,
Ya mən sənə yanaşaram, ya sən ülfət yolu ilə.

Harda gözümə dəyirsən, əlim saçından asılır,
Bilirsən, dəli sevənə hökm yox möhlət yolu ilə.

Sənə dost olduğum gündən bütün şəhər yağım olmuş,
Kim bağışlar mən yazığı bəs mərhəmət yolu ilə?!

Sənsiz elə haldayam ki, heç kəs bu hala düşməsin,
Əlim sənə yetməyirsə, ötüm həsrət yolu ilə.

F 111

Mənim kimi bir vəfalı bu sevgində yandım, hayıf,
Sənin təki dilbəri də ürək dostum sandım, hayıf!

Elə bir toy tutdun mənə, heç kim öz dostuna tutmaz,
Yaşam boyu mən də sənə boş yerdən inandım, hayıf!

Sənin xoşuna gəlməyən bircə an nəfəs çəkmədim,
İstəyimcə davranmadın, mən necə davrandım, hayıf!

Ürəyimi bağışlasam, yerinə dərd, qəm verərdin,
Sənə çiçək bağışlasam, tikandan qınadım, hayıf!

Minbir ağrı çəkmişəmsə, istəyimin ağrısıdır,
Əgər bəhər tutdumsa mən, həsrətdən barındım, hayıf!

Nizami sənin sevginin çoxdan dustağı olubdu,
Ona öz qayğını göstər, mən daha usandım, hayıf!

X 92

O gözəlin saçlarında sən açılan sünbülə bax,
Müşkü öz ətrində gör, qoxulu ipək tülə bax!

Onun qoşa hörükləri bənövşə kumu kimidir,
Ürək lalətək qan dolu, geyimində tər gülə bax!

Sən gəl, inci axtarmağa dəniz kənarını gəzmə,
Dodaqlarında inci gör, gözümdə duru gölə bax!

Gördünmü, necə bu axşam könlümü talan eylədi?
Səhər dodağım dodağı talayacaqdır belə bax!

Onun şirin dodağıyla bir kasadan bal dadarıq,
Mən ciyər qanı içirəm, dolanır halva ilə bax!

Bir cüt öpüşə can verrəm, bir arpayaya alan yoxdur,
Həm alanın süstlüyünə, həm qıtlıq mala hələ bax!

Nizami qəzəl deyəndi, hanı Nizami susubdur,
Ey Tanrı, dil açan gülə, barı susan bülbülə bax!

I 3a

Telləri üzdən çəkərsən, elə ki, sən səhər çağı,
Nərgiz gözündən utanar, lalənin pörtər yanağı.

Əgər üzünün surəti bir içki camına düşsə,
Bayğın gözün bayğınlayar, piyaləyə çıxar yağı.

Sənin qovuşma süfrəndən, əgər hürü tikə dada,
Mələklərə pay aparar, öpəndə dodaq dodağı.

Ayrılığından qoxaldım, dodaqlar dedi: «- Qəm yemə»,
Bir öpüşlə qocalara andıraram ötən çağı!»

Nizami sənin qulundur, qullarına qul da olar,
Sevənlərinin qazısı möhürləsin bu varağı!

I 23

Ey gözüm, nə çağıdandır, bizə nəzərin varmı,
Ey ağıl, ağrı yazan iti kəsərin varmı?

Sevgisi o gözəlin dəli eyləmiş mənə,
Hamı ki, yaxşı bilir, sənin xəbərin varmı?

Nə deyim, nə danışım gözdən, ağıldan belə,
Ey gözüm, işığım yox, ağlın, səmərin varmı?

Yaşamda yollarını başa vurmuham bütün,
Ey canım, köçməyindən özgə təhərin varmı?

Can vermək bir elə də asan gəlməsin ona;
Bir sorun, bundan ağır daha zəhərin varmı?

Qiyamət günü, yalnız əlimdən gələn budur;
Bir sözlə, can verməkdən artıq qədər in varmı?

İnsanın yaşadığı Varlıq layiqmi ona,
Dünyada yox olmaqdan böyük kədər in varmı?

Nizami, üz canını, qalım umudun azdır,
Əbədi yaşamağa Varlıqda yer in varmı?

Müşk qoxulu qara saçın dilbər yolunu tutmuş,
İlgimsayaq nazın sən in qədər yolunu tutmuş.

Hər kəs üzünü görcək kəməri bərk bağlayıb,
Öz canını qurtarmağa nökr yolunu tutmuş.

Hər gün sənə səhər erkən «fatehə» oxuyuram,
Könlüm səni qorumağa qəhmər yolunu tutmuş.

Sənə layiq deyiləmsə, uyuş yaxşı-yamanıma,
Sozalmasın deyə gözüm qəhər yolunu tutmuş.

Sənlə sevgi oyununda can qoydumsa, uduzдум,
Cığal olma, bu sevgimiz nəzər yolunu tutmuş.

Dodağında bir ovsun var, sən ikinci İsan,
Nizamitək kim dər s aldı, rəhbər yolunu tutmuş!

I 25

Məni adımla çağır, sənə bir qulam axı,
İstəyim var ki, dostun, yaxının olan axı!

Daha yetər, ağrına bir ara ver, ey zalım.
Mən dərvişəm, həm qər ib, həm də yoxsulam axı.

Yüz dəfə vədə verdin, vəfanı görmədim mən,
Qorxuram ki, ey sənəm, pis günə qalam axı?!

Nə qədər ki, dirisən həyatda varlıq kimi,
Əksilməyən varından barı kam alam axı!

Qəm ilanının gəncəli Nizaminin hey çalar,
İstəmərəm, mən səni ilantək çalam axı!

I 45

Səndə olsa, bir yaranın sağaldacaq dərmanı,
Heç sağaltma ürəksizi, ağrıdan çıxsın canı!

Sahilə yan alacaqsa buyruğunla gəmimiz,
Demirsənmi, bu gedişlə qopararsan tufanı?

Arayasan bircə oxla yara yeri məndə sən,
Hər tükümdən bir ox çıxar, bitirərsən tikanı.

Mənim ağır halımı da yan-ybrəndən soruşsan,
Hər qapıdan ucaldarsan tükürpədən fəğanı.

Sevginin qəm ağrısından qapına baş çəksəm mən,
Gümanlama, bir qarınca gətirmiş Süleymanı.

Öz çağında Nizamiyə elə bir qayğı göstər,
Onun kimi biri gəlib, məşhur etsin dövrünü.

I 38

Sevənlərin yazı gəldi, gülüzlü nigar bəs hanı,
Sevənlərlə doldu bağlar, söylə, o dildar bəs hanı?

Döşənibdir Çin ipəyi, çöl belə bəzəyi tapmış,
Ey ədalət pozan hakim, gözəllik, saçlar bəs hanı?

Hər saatda bir bülböldən qulağıma cəh-cəh çatar,
Bu dünyada tikan cızmaz bir güllü-gülzar bəs hanı?

Bülbül hey fəğan qoparar, nalələrdən cana gələr,
De, doğrusu, bu Varlıqda anamlı həmkar bəs hanı?

Bu gördüyün gözəllikdən gələn il əsər tapmazsan,
Heç olmazsa, bu il bax sən, əzəlki dostlar bəs hanı?

Çozlu başlar yerə düşdü, çox dostumuz əldən getdi,
Könül yaman baygın oldu, çəkdiyi azar bəs hanı?

Sabahkı şənlik bağında, Nizami, dilin tutular,
Hər yetən soruşacaq: - Görən, nəmğəmkar bəs hanı?

I 9a

Qəmlərindən yazıq bağrım dağ-dağ olan gecə varmı,
Qayğı göstər, üzülmüşəm, bu cürə işkəncə varmı?

Ayrılığın kamanıyam, qan tökən iki gözünün
Bir oxu da boşa çıxmır, belə ovçu, necə, varmı?!

Sualları yağıdıraram, tək ağzından bir söz çıxsın,
Sənsə doğrusan, ey nigar, onun yeri, öncə varmı?

Ayrılıqdan göz yaşlarım qanlı-qanlı selə dönüb,
Diqqət etsəm, qan görərəm, bu qədər qan, səcə, varmı?

Qarşıladsın: «Ey Nizami, qəmdən xoş gün tapmayasan,
Qarğışın məni tutmadı; xoş günündən incə varmı?!»

I 51

Qovuşmaq istəyimdən yaşamış sona çatdı,
Ayrılığın xəncəri sümüyə, qana çatdı.

Yağmalayan yolçuna ürəyim ağrı evi,
Bir karvanım köçübsə, biri karvana çatdı.

Çağın dalğası üstədən üzən yaşam gəmimiz,
İşə bax, içi bomboş gəlib limana çatdı.

Tordan quş qurtarıbsa daha tora dönərmə?
Yaşam bitdisə artıq, demək, son ana çatdı!

Qovuşmaq istəyinin dəyərini bilmədik,
Axı gözlənməz çağda bu istək cana çatdı?!

I 91

Pərvanə şamı söndürsün, mənim çıraqbənəm gəldi,
De, gülşənə, qan ağlasın, mənim güləş anım gəldi.

Bu gecə mənəm meydanın, sən bayramsan, mən qurbanın,
Sənin Hindistan yurduna Türküstan xaqanım gəldi.

Uca boyun bir səvidir, cənnət bağında tayı yox,
Bir ağasan, mənse dostun, bir qulam sultanım gəldi.

Üzün şamtək işıqlandı, pərvanəni oda yaxdın,
Susuzdum, dodaq təpimiş, dirilik Loğmanım gəldi.

Pıçıldadım qulağına: - Güzəl, Nizamiyə dost ol!
Dedi: - Daha onunkuyam: nə güzəl dövrənim gəldi?!

İ 4

Kimse ayıra bilməz, səndən, bil, asan məni,
Taniyan az olsa da, tək sən anasan məni!

Top kimi hərlədəsən Yer şarının başına,
Ağırlara dözərəm, belə sınısan məni!

Haçansa sınaq üçün ud tək yandırasan,
Öz udum sevgi yaxar, hətta qınasan məni.

Kənanlı Yəqubamsa, ikinci Yusif sənsən,
Ey ikinci Yusifim, qəmdə sovasan məni.

Dünyanın aslanları saçın toruna düşər.
Öz qapının itiyəm, niyə qovasan məni?!

Nizaminin işıqlı bəxt ulduzu parlayar,
İnsaf edib, bir yazıq qulun sanasan məni!

İ 58.

Sənin üzünü gördüm, günüm uğurlu keçdi,
Bəxtim yaman gətirdi, canım ətrindən içdi.

Ey gözümün işığı, Tanrıya şükür olsun,
Bu gün gözüm arayıb, gözəlliyini seçdi.

Qovuşmaq istəyimin iki aləm dəyəri,
Acı çəkdim, bilirəm, könlüm ağını içdi.

Bircə kərə görənlər sənin gözəlliyini

Danmazlar, ürəyim niyə xoşlayıb-seçdi.

Ey dostum, de, sevgini necə atım, unudum?
Varlığım la bəslədim, özü könlümə köçdü.

Qovuşmaq istəyindən dinclik tapan ürəyim.
Cırıb qəm köynəyini, sevinc donunu biçdi.

Nizami yana-yana söylədi bu sözləri;
- Sənin üzünü gördüm günüm uğurlu keçdi!

İ 84

Gözəlliyini görəndə vurulmuşam ürək tək i,
Sevgindən mən par daqlandım, yazda açan çiçək tək i.

Sənin sevginə düşənin, bilirəm ki, sayı çoxdur,
Diriliyim qurban sənə, nazlananda göyçək tək i.

Sənin sevgin ürəyimə qan axıdır, qan dağıdır,
Nə olar, bir boylan mənə, barı, gülüm, ürkək tək i?!

Sənin sevgin o çağda ki
Mənə sarı üz döndərib,
Ürəyimdə yer vermişəm, çox sevdiyim dilək tək i.

Sənin sevgi dastanını dönə-dönə oxumuşam,
Bir söz belə aydın deyil, əsib keçir külək tək i.

Ulu Tanrı, Nizamiyə bir nəzər sal, özün gözlə,
Kərəminə umudluyam, umudlu bir ürək tək i.

İ 116

Aydan ötmüşdü bir gün, gecə keçmişdi xeyli,
Yarım əlində bir cam, gəlib çıxdı gileyli.

Bir dost kimi sevincək göz önümdəcə oturdu,
Yox idi yağılardan, darğadan qorxu meyli.

Mey içdi qədəh-qədəh, öpüşdü şirin-şirin,
Gecə səhərə kimi, süfrə məzəli-meyli.

Nizamiyə qovuşdu qabda südlə bal kimi,
Mən haradan tapardım belə mehriban Leyli?!

İ 13

Sevgilimin qoxusunu gətircək səhər yeli
Cana İsa nəfəsi tək axdı dirilik seli.

Gör gözlərə işıq düşər o çağ ki, Yaqub kimi
Öz canının Yusifindən ona köynək gələli.

Saçlarının qoxusunu yel çəmənə yayanda
Bağcadakı çiçəklərin ətirlənər hər teli.

Qızılgülün cübbə kimi geymini yırtar o,
Hərdən də hər yasəmənə tac qoyar onun əli.

Bədənim də dinclik tapar, səhər-səhər gətirsə,
Saçlarının Xütən Müşkü qoxusunu o dəli.

Bir armağan veriləndə mis qızıldan seçilməz,
Mən ürəyi itirmişə hər ikisi xoş gəli.

Dodaq üstdə yellənəndə qıvrım-qıvrım tellərin.
Əsiləndən tel-tel olub, ürəyim də incəli.

«Qəmdən azad» səsi çatır dünyanın qulağına,
Qovuşmaqdan danışanda Nizaminin söz dili.

İ 40

O Ayüzlüm dünən gecə buludlardan çıxmış idi,
İşim yoluna düşmüşdü, dalğındıq bərk sıxmış idi.

Çiçəkdənmi inci saçmış, Aydanmı atmış örtüyü,
Kimlərinse qorxusundan, yoxsa ki, karıxmış idi?!

Mən lal qaldım bircə an da ondan gözümü çəkmədən,
Elə bildim, inciləri gözlərimdən axmış idi.

Biz yan-yana uzanmışdıq, bir yataqda dincəlirdik,
Yatan bəxtim oyanmışdı, onsuz çox sınxmış idi.

Dedi ki: « - Mən gedəsiyəm, nə istəyirsən, girov al!»

Dedim: « - Öpüş!» Bu istəyim məni kökdən yıxmış idi.

Sonra yanan ürəyimə yenidən od vurub getdi,
Alışan od göz yaşıydı – göz bulağdan çıxmış idi.

Nizami də Şirvanşahın öz başına and içdi ki;
- Oyananda bilmişəm mən, yar yuxumdan çıxmış idi...

I 40

Avamlıqdan könül verdim mən hiyləgər nigara hey,
Ürəkçalan, can yandıran, qanıçən sitəmkara hey!

Çiçəküzlü, şəkərdodaq, daşürəkli, ağ sinəli,
Sərbiboylu, lələyanaq, ulduzgözlü, bir yara hey!

Ürəkyaran, canyıxandır, başaparan, nazsatandır;
İnanmışam vəfasıza, qisasçıya, cəfakara hey!

O şuxbaxış, yenilməzdir, oxatan nazlı sənəmdir,
Ayıqlıqla, zirəkliklə ürəyi çəkər dara hey!

Xoşsəsli, gülərüzlüdür, ay kimi gözəlliyi var;
O, Ayüzlü, o, Ayqabaq, o, Aynurlu, o, Aypara hey!

Duyumlu, uzaqqörəndir, könülovlayan gözəldir;
Qayğıçəkəndir, həlimdir, dostu qoymaz avara hey!

Otuz para ürəyi də yüz yerə bölmək gərəkdir,
Bu Ayın hər parasısa əldə qalsın bir para hey!

Yaşamımın xırmanına baxışından od düşübdür,
Gec barışan, tez küsəndir, ilişmişəm qəddara hey!

O gülköynəyin əlindən Nizami də yanıqlıdır,
Bircə kərə xoş baxışla baxmayıbdır yanara hey!

K 57

Gendir sevgi, dardır ürək,
Yollar uzun, atsa ürkək

Bir könül var, yüz min ağrı,

Bir mənzil var, yüz min fərsəng.

Öndə min-min qorzulu yol.
Min qılınclı şah durub tək.

Ürək qara, kağız qara,
Həm ad itmiş, həm də hənək.

Boyunəyməkdən iy qalmış,
Qumaş geyimdən bir ətək.

Canamaz küpə atılıb,
Qırıq-qırıq olmuş sənək.

Din və cahan uduzulub,
Oturmuşuq dalğınlartək.

Sevgidən bezmə, Nizami,
Atını barışığa çək!

K 46 a

Dan ağarcaq can evindəncə qanad çalıb əsən külək
Gətirdiyi xoş qoxunu səpələdi çiçək-çiçək.

Özgəsinə baxsa gözü, mən oyaram giləsindən,
Lap qaşının üstə belə, işıldağa bəbək-bəbək.

İstəyirəm, Ay üzünü, yalnız görsə, örtük görsün,
Xoşlamaram, məndən başqa, bir kimsəni yavığa çək!

Dodaqlarım təpiyəndə sənə sarı sürünərəm,
Ciyərimin yanğını söndürən su sənsən, mələk!

Ey Nizami, ağ günlərin dəftərini gəl, varaqla;
Gözəlinin üzünə bax, aç fəlini ləçək-ləçək.

K 55

Varlıq qara, yol dolama, atını bir yana çək,
Varlığın öz sevincini az çağdaca cana çək!

Varlıq şahinlərini bağlıq bağından çıxart,
Dinin hüma quşlarını o bağın toruna çək!

Sən haqqa yaxın olduqda ayağını kənar qoy,
Minbir anlam şirnisini başına bir ana çək!

Dağıt fələk çadırını, öndə bayğın olanda,
Ərşin sütununu titrət, ipi asimana çək!

Onun yolunda pusqu var, ürəyini qorxutma,
Pusqu üzünə açılar, oxunu kamana çək!

Canım mənim, yüngüllərin yığnağında cəld tərpen.
İçki süzən yorğun düşsə, al qədəhi qana çək!

Çaşdırma sən, birgə görsən cəhənnəmi, behişt,
Addımı at cəhənnəmə, xətt behişt yoluna çək!

Nizami, nə gizlimlərdir ürəkdən söylədiyin,
Bunları açan varmıdır, dilini pünhana çək!

Q16

Mən dözülməz qəmindən cana doymuşam artıq,
Fəryadımla göylərə ayaq qoymuşam artıq!

Dırnaq qədər uzağa səni buraxmaram mən,
Qəm bıçaqla sümüyü yarıb oymuşam artıq.

Bu Varlıqda sevgini bəs niyə gizlədim ki?
Lap o biri dünyaya səda yaymışam artıq.

Ardınca sürünməyə canım hazır durmuşdu,
Ancaq gedən karvanı gözdən qoymuşam artıq.

Dedin ki: « - Ey Nizami, qoy yanına gəlim mən,
Dedim: « - Tələs, gözəlim, günü saymışam artıq?»

L 17

Dedim: - Ey gül, o nə üzdür, işıq salır bu cahana?
Dedi: - Üzüm bir Günəşdir, işığı sozalan deyil!

Dedim: - Artıq ağrı yetər, axı mən doymuşam cana?
Dedi: Sevən dözməlidir, bu ağrı azalan deyil!

Dedim: - Məni öldürməyin xoş gələrmə bir insana?

Dedi: - Sevgi yoludur bu, sevenslərə nöqsan deyil!

Dedim: - İstəyim dudur ki, bayğın düşüm astanana,

Dedi: - Başın daşa dəyər, qovuşmağa imkan deyil!

Dedim: - Öpüş almaram mən, dəyərindən düşərsən sən,

Dedi: - Şəkərim tükənməz, bircə öpüş talan deyil!

Dedim: - Sən yuxuya etsən, öpüş oğurlaram, cana,

Dedi: - Gözüm yatsa belə, kənəm yuxu alan deyil!

Dedim: - Nizami dodaqdan öpüş alsın yana-yana,

Dedi: - Şahın saxlancına lağım atmaq asan deyil!

L 104

Ey gözəllər əlindən topu qaçıran gözəl,

Yaxşı çap ki, bu atdır yuxu qaçıran gözəl!

Bəkdir, az ağrı ver sən, qan tökməkdə mahirsən,

Fələkdən yetmiş addım önü ahıran gözəl!

Eşitdim, divanında verdiyin hökmə görə

Özümü öldürüm mən, hiddət daşıran gözəl?!

Batırsan da ağrıya qəmzən oxunu bir-bir,

Şəkər kimi udaram, ağrı içirən gözəl!

Nizamidən bir dəri, bir sümük qalıb artıq,

İncəltmisən çöp kimi, huşu uçuran gözəl!

L 27

Sənin qəmin bir könülə sığan deyil,

Sevgi köçün düzə, çölə sığan deyil

Göz yaşlarım hardan axır, baş açmıram,

Dəniz olar, dönər selə, sığan deyil.

Baxan kimi dar ağzına düşünürəm;

- Öpüş sığar? Bu yol ilə çığan deyil!

Bir tel özü ona necə sığa bilsin?

Bu umudum nazik telə sığan deyil!

Qızıl alıb, dodağınla öpüşməzsən,
Dodağına nazın belə sığan deyil.

Məndən canımı istəmişdin? Buyur, can al!
Bu sevgimiz aya, ilə sığan deyil!

L 47a

Mənə canımdan da çox sən yaxınsan, ey gözəl,
Nə olar, anca məni bir yaxın san, ey gözəl?!

Səhəri gecə kimi qarşılar canım mənim,
Sən yerdə də aytəki nə dolğunsan, ey gözəl?!

Harda olsam, canımla, ürəyimlə qulunam,
Mənə sarı baxmırsan, çox dalğınsan, ey gözəl!

Sevənimənsə mənim, nə oyundur, açırsan?
Mənə özgəsi təki sən çılgınsan, ey gözəl!

Səni tapmaq yolunda başımı da qoymuşam,
Doğrudan, bu acıqla ev yıxansan, ey gözəl!

Nizaminin yaşamı uğrunda puça döndü,
Sənsə onun sonuna tez çıxansan, ey gözəl!

L 124

Məndən söhbət açılanda başaşağı durdun, gözəl,
Ürəyimi ovlamışdın, ciyəre xal vurdun, gözəl!

Açıb üzə dağıdanda oynaq-oynaq saçlarını,
Qəmindən belimi qırıb, külümü sovurdun, gözəl!

Özün verdiyin ağrını azaltmağı vəd etmişdin,
Şirin nazla hər an məni odunda qovurdun, gözəl!

Sənin ki qayğı-sayğına çox-çox umud bəsləyirdin,
Mənə pislik edənlərə niyə qəhmər durdun, gözəl?!

Heç sevən də sevəninə bu cür ağır dağ vurarmı,
Köksüdağlı Nizamiyə sağalmaz dağ vurdun, gözəl?!

L 49

Harda parlayıb yanasan, orda ülkər gərək deyil,
Kimin yaşamına düşsən, ona şəkər gərək deyil!

O gecə ki, para Aytək işığını paylayasan,
Kimsə üçün bundan artıq açan səhər gərək deyil!

Sevəninəm, oda düşüb dağ-dağ olmuş ürəyim var,
Unutma ki, diriliyə mənə ciyər gərək deyil!

Mən qovuşmaq istəyinə varlığına umudluyam,
Gözəlliyin önündəcə heç bir gövhər gərək deyil!

Bir gün, axır, sən örtüdə baş çıxarıb görünərsən,
Baş ağrısı gətirsən də, bir bu qədər gərək deyil!

Söz vermişən, gəlməmişən, bunu hansı yönə yazaq?
Belə ağrı bəsim olar, daha kədər gərək deyil.

Nizami də yetərinəcə qulluğundan dəm vurursa,
Ona sənəin saçlarından özgə kəmər gərək deyil!

L 54

Ey könül, bir anlığa yığnağımız mehmanı ol,
Tanrı yolu tutanların karvanının sarvanı ol!

Boş-boşuna söz-söhbətdən bayrağını qırağa çək,
Bundan sonra, sevgimizin öz mülkünün sultanı ol!

Biryolluğa varlığından çıx yoxluğun boşluğuna,
Əbədilik yolunu tut, bu boşluğun ymmanı ol!

O çağda ki, anlamların işığında yaşam tapdım,
Varlığınla tapınmağın, düz ilqarın ünvanı ol!

Açgözlüyün, şorgözlüyün, yaylığının sonuna çat,
Uyduymalardan uzaqlaş, gerçəkliyin sahmanı ol!

Göyün yeddinci qatında gözəl yaşam təbili döy,
Sən çağlarca çəxavətin, yaxşılığın məkanı ol!

Üzünü sevgilinin görmək dilərsənsə əgər,

Süleymanın Bilqeyisi kimi vəfa cananı ol!

Yandır dərviş geyimini o yırtıcı nəfsinin sən,
Ululartək hər bir yerdə doğruluğun həyanı ol!

Sən Tanrıya tapınmağa Musa kimi Tura ucal,
Danlamağı qırağa qoy, durğunluğun yananı ol!

M 65

Sevgidən dəli olub, dəli sevdaya düşdüm,
Ürəkdə gizlimlərim quru səhraya düşdüm.

Qurşadım qapındaca min aldanım yarağı,
Bu yaraqla yollandım, gedib qovğaya düşdüm.

Mən səndən yaşam boyu qayğı-sayğı sezmədim,
Gözümdə sucu gördüm, belə xəyata düşdüm.

Vurğunun olmuşamsa, niyə qanımlı tökdün?
Açmadım tək bu yolu, yalnız belaya düşdüm.

Qovuşmaq istəyinə bu gün çata bilmirəm,
Borcunda gələcəyin küyə-haraya düşdüm.

Gözündən Nizaminin o qədər gövhər axdı;
Gözümdən bac almağa dərin dəryaya düşdüm.

M 64

Varlığında dünən gecə bir cənnətlik şamı tapdım,
Yüz pərvanəli şam idi; san, qurban bayramı tapdım.

Düydüm ənbərin ətrini. Ağ güntək güldü üzümə,
Çağrılmamış qonaqdimı, Ayüz, gül əndamı tapdım?!

Dodağının sevdasınca dəli olub, çox gəzmişdim,
Gecəyarı qaranlıqda, mən dirilik camı tapdım.

Qulağıma çatmışdı ki, gözəlliyi, vəfası var,
Görən kimi, yüz o qədər istəyi, məramı tapdım.

Yorğun yuxu gəzən kimi, susuz su axtaran kimi,
Çənəsinin batığında ağ Ay işığını tapdım?

Deyirlər, şəkər qamışı yaşıl, şirin, təzə olar,
Bütün bunlarla gəzənmiş bir yeriən şamı tapdım.

Bundan artıq söz oynatsa, Nizaminin təbi çapar,
Bu saxlanc necə açım, mən gizli saxlamı tapdım?!

M 75

Saçını tor kimi qursam, xalını da dən saxlaram,
O tora düşüb quş tək, varlığımı hey yaxaram.

Dostun qəmini çəkməkdən bir kömək yetməyə mənə,
Daha üstün sayılmazmı, mən yadla ülfət bağlaram.

Qaşının ki yönümündə namaz qıldım hədə yerə,
Xaç evi sansam saçını, inanca yağı çıxaram.

Mən gözəli quxammaram, çox qorxuram, düzü, bundan,
Sutnanımın yığnağını bu yolla tez çalxalaram.

Gur saçının zəncirləri ağıllı əlinə keçsə,
Mən ağlımı tapdayaram, köksüsü dağ-dağ dağlaram.

Gözəl Leyli Nizamini öz Məcnunu sana bilsə,
«Leyli və Məcnun»dan artıq sevgidə dastan bağlaram.

M 78

Qədəminə səpmək üçün öz saxlancım yox mənim,
Durum, baş qoyum yolunda, özgə qazancım yox mənim!

Könül verim, didim-didim, bədənimi qançır edim,
Hansı yolla ovlayım bəs, elə tutacam yox mənim!

Nəyim varsa, bil, sonadək yurd-yuvana bağışlaram,
Gözə dəyən çox dəyərli başqa asancım yox mənim!

Suçlu saymayasan barı hər iki dünyanı belə,
Verərdim mən xidmətçinə, bu yolda sancım yox mənim.

Nizaminin yanına sən bircə yol ayıq qoyasan,
Tozun gözə sürmə olar, bundan usancım yox mənim!

M 12 s.116

Yarımcan olan çağda qana döndü ürəyim,
Sağlamlığı quştək uçdu, olacağını gərəyim?!

Sənin qəm dənizində məni batan görənlər
Qorxudan çəkildilər, qalmadı bir köməyim.

Gözlərinə and olsun, sənsiz nə çəkdiyimi,
Ta söyləyə bilmirəm, dilim var gəlmir, – deyim.

Qovuşmaq istəyimin evində yer ver mənə,
Ayrılıq acısını orda bir-bir ödəyim.

Ey gözəl, Nizamini qana salma, tez teyiş,
Tələsik ötür illər əsdikcə yaş küləyim.

M 79

İstərəm, ağırlığı ağırlıqla asan edim,
Sağalmaz bu dərdimə ağrı ilə dərman edim.

Ciyərdən ürəyəcən qan tutubdur, qandır qan,
Ağlayıb sızlayım ki, qanqa qanda mən qan edim.

Sevənim mənə deyir: - Sən könlünü ver sevginə,
Könlünü verən olsa, öz canımı qurban edim.

Ayrılıq ağrısına dözümlə bir yol taparlar,
Hardandır elə dözüm, necə buna imkan edim?!

Dişindən, dodağından savayı bir dözüm varmı?
Tapmıram mən, bu yolla varlığımı talan edim.

Ürəyim arxayınlıq, gözəlsə yalvarış istər,
Ürəyi dinləyimmi, ya gözəli Loğman edim?!

Bunların buyruqları Nizamiyə nə gərəkdir?
Şahənşah nə buyursa, qoy ürəkdən, candan edim.

M 20

Mənim dini Kəbəmdir öz xaçsevər dilbərim,
Kəbə hara, xaç hara? Düşdü islam kəmərim.

Onun dalğın saçları məni bütsevər etdi,
Zahidiyim puç oldu, qara geydi səhərim.

Hər gün tezdən kilsənin qapısını döyürəm,
«- Bu, rahiblik yoludur!» - xaçdan gəldi xəbərim.

Canamazı aparıb, önündə sərdim yerə,
Bütlərə yaraşandır mənim belə hünərim.

Qədimdə bulaq üstə tikilərdi kilsələr,
Yoxsa gözüm kilsədir, qanımsa, - su kəmərim?

Yönüm ona sarıdır, o da üzü Günəşə,
Bax üzün yönümünə – yanır işıq qəmərim!

Açıqda zahid idim qırx yaşına çatınca,
Açıq zahid oldumsa, indi gizli kafərim.

Kilsəmdə çalınan zəng bənzər Davud səsinə,
Kilsəm Süleyman mülküm – budur mənim dəyərim!

Dedim: - Canım, ürəyim, Kəbə kilsəyə döndü?
Dedi: - Sus, ey Nizami, dağıntıda var zərim!

M 71

Üzrüm varmı üzə çıxım, yoxsa ki, yardan gətirim,
Üzümün suyu tökülmüş, mən onu hardan gətirim?!

Könlüm dözüm ucqarını çoxdandır ki, keçib artıq,
Mən gəlini necə yerdən, necə diyardan gətirim?

Bu ağrının İsa da ağır ağrıya düşübdür,
Bəs Loğmanı nə guşədən, hansı ucqardan gətirim?

O gözəlin köç saldığı yeri araya bilmirəm,
İstəyirəm, qəjəm basıb, həmin rüzgardan gətirim!

Ayüzlünün yurd yerinə, qərar tutduğu məkana,
Yüz canı mən qurban edib, belə qərardan gətirim!

O gülün öz gəcavəsi qurulan bağın içində
Gözlərimi bir pay kimi, önünə xardan gətirim!

Əgər mən səvi boylunu bağrıma basa bilsəydim.
Nizaminin varlığını yoxluğa vardan gətirim!

M 31

Gözəlim, sənın qəmindən gör necə ağır qəmdəyəm,
Dərddə çırpınır ürəyim, qan qoxulu aləmdəyəm!

Baş açmıram, haçanacan mənə əzab verəcəksən,
Bəs deyilmi, belə zəlil, yazıq gündə ələmdəyəm?!

Nə çağdandır, dustağınam, mənı bu qədər incitmə,
Axı heç yazığın gəlmir, hey yasdayam, matəmdəyəm?!

Sən qəsdimə dolmusanmı, ilboyu fürsət gözlərsən,
Ağlın kəsmir, yaşamımca sənə sadıq bir çəmdəyəm?!

Nizami sənın qəmində dustaq qaldığı üçündür,
Hər bir işi başdan-başa alt-üst olan bir dəmdəyəm!

M 66

Hara getdim, hər yerdə ad-sanını eşitdim,
Əynimdəki paltarı cırıb, cır-cındır etdim.

Varlığımı soyuqluq alqı-satqısında mən,
Satıb, sənın dəyərlı gözəlliyinə yetdim.

Sandım ki, düz ilqarlı olacaqsan, olmadın,
Dedilər, nə eşitdim, nə də hər sözə getdim.

Niyə qırdın şadlığa uçan qanadlarımı.
Axı qanadlarınla uca göylərdə itdim?!

Nizamini biryolluq unutmayasan deyə,
Dostlarımı unudub, sənın yolunda bitdim!

M 77

Yaşam əgər vəfa etsə, vəfadarlıq eyləyərəm,
Batan Varlığa saxlaram, çox qəddarlıq eyləyərəm.

Mən hər kəsə baş əyməyəm, sənın önündə acizəm,
Əl bağlaram, ayağıma cəfadarlıq eyləyərəm.

Zahid mənə küçük bilsə, sənə ceyran balasıyam,
Təpilsəm bircə sürüyə, canavarlıq eyləyəyəm.

Dodaqdan öpüş umaram, bəs buyruğun nədir sənə,
Xoşun varsa, qayğı göstər, xətakarlıq eyləyəyəm.

Nizaminin də yanından keçən çağda,
Yaman gözdən qorunmağa----- duakarlıq eylərəm

M 90

Ey mənim bayğın sərvim, ey mənim açan gülüm,
Sən mənim olmasan da, mən ki səninem, gülüm!

Halımı tapşırıandan ürəyim sənə oldu,
Sıx ürəyi, sıx canı, bəlkə, ağlayım-gülüm!

Qılıncla doğrasalar, əli saçdan üzümərəm,
O çağacan qolunun kəməndinə bükülüm.

Susuzdan yandı ciyər, tezəcə yanına gəldim,
Bal kimi dodağını dirilik suyu bilim.

Nizamiyə yavıq gəl, divanımın yiyəsi,
Şahlar tacı Axsitan başı ucaltsın, gülüm!

M 82

Bil ki, səndən mən arxayın qalan deyiləm,
Axı fələk ağrısını saya salan deyiləm.

Sənənlə qorxu içində, sənənsiz göynəm içində,
İşim yaman əydi mənim, ürək çalan deyiləm.

Səndən keçən yaşamımın öz yerini istərəm,
Bu haqqımı tapdama gəl, haqqı alan deyiləm.

Yaşamımın şirin barı sənənsiz sənənsiz sovulub getdi,
Sən dözümsüz sanma məni, yarpaq yolan deyiləm.

Sənə kimi sərvətim, nə qədər yolkəsənəm var,
İstəsən də, öü yuvamla ayıq olan deyiləm.

İncit məni, qoy Nizami ayaq torpağın olsun,

Bundan özgə ta heç nəyə mən meyl salan deyiləm!

M 99

Sənin üzündən savayı, heç nəyə açılmaz gözüm,
Saçlarının qıvrımını ürəkdən bağlıyam özüm.

Sənə baxıram hər səhər mən də ürəksizlər kimi,
Üzündə açmışam falı, ona öyrəşibdir üzüm.

Bəs qovuşmaq istəyinin sırası haçan çatacaq?
Bu istəyin puçluğuna tapmıram özümdə dözüm.

Nə olar ki, öz qoluna gözucu nəzər salasan,
Qulların ayaq tozunu sürmə edər iki gözüm.

Bir saata yanıma gəl, bəlkə, bir az dinclik tapım,
Canım dodağıma çatıb, yalnız sənsən şirin sözüm.

Sənin şux gözəlliyini gözəllər içindən seçdim,
Az baxıram, gözüm dəyər, bəs ağrımı kimə çözüm?

Nərgiz gözlərin xumardır, mənim baxtım niyə yatmış?
Daddığım ağıdır mənim, acı davranmana dözüm?

Dərdindən ölür Nizami, ona vəfa ətri çatdır,
Dodağından şirin dadıb, çiçək açsın yaşam yazım.

M 85

O gözəllə sevişmədə bir az cavanlıq etmişəm,
Ürəyimdə sevgisi var. Canıyananlıq etmişəm!

Şirin-şirin şəkər axan dodaqların diləyində
Göz yaşında əriyib mən, canı qurbanlıq etmişəm!

O qədər vədə veribdir, vədələrdən döndü, axır,
Yaşamımı gözdən saldı, gördüm, nadaqlıq etmişəm.

Qara, qıvrım sünbül saçın əlindən hey dad çəkərəm,
Üzündə oynar nar gülü, baxıb, gümanlıq etmişəm.

Bütün gecə səhərəcən ağlamışam hönkür-hönkür,
Divarını, qapısını öpüb, şamanlıq etmişəm.

Qanıçən iki gözündən gecə-gündüz fəryaddayam,
Ey insanlar sanmayın ki, ona yamanlıq etmişəm!

M 80

Gözəlliyində sən bu gün dildar görürəm,
Sevgi qəminə düşən özümtək yar görürəm!

Elə ürək tapılmaz, yandığını duymayım,
Varlıqda ayrılıqdan halsız nə var, görürəm.

Yaşam boyu bülbültək sevgidən sızlamışam,
Qovuşmaq istəyinin kolunda xar görürəm.

Bütün Varlıqda sən gözəlliyindən ötrü
Könül ovlayanlara özgə bazar görürəm.

Hər yerdə mən özümə səni yavıq bilirdim,
Ah, nə edim, özümdən indi kənar görürəm.

Mən qapının itiyəm, xasiyyətin dəyişməz.
Axı niyə özgəyə səni qəmxar görürəm?!

M 26

Ey əldən dözümlən alan, könlüm tutmayır aram,
Ey uğurlu soraqçım, tez gəl, sızlayır yaram.

Mənim bu diləyimi o gözələ çatdır sən.
De ki, könül sultanım, sənənlə daim varam!

O gündən ki, sən məndən xeyli uzaq düşmüşən,
Huş uçub, ağıl qaçıb, qalmayıb məndə aram!

Mənə acı qəmindən yüz içim içirdərsən,
Ey boyu sərv, bədəni gümüş olan diləram!

Səhərdən axşamacan mən «Leyli» deyə-deyə,
Məcnun kimi hər yanı lap ayaqdan salaram.

Nəfəs dərmədən hər gün qaçaram çöllər boyu;
Mən səni axtararai, səndən soraq araram.

Ancaq nə soraq aldım, nə yerini bilirdin,

Nə piyalə tutursan, nə mənə süzürsən cam.

Saçların alızında ilişmişəm av kimi,
Nə qaça bilərəm mən, nə də toru qıraram.

Nizami, bundan belə qəzəl deməkdən daşın,
Çəkil gizli bir guşəyə, öz sevgindən qaldın nakam!

M 35

Dərdlilərin bir halına bunca qalmırsan, ey sənəm,
Fağrlara nəzərini nədən salmırsan, ey sənəm?!

Niyə belə qəddarsan sən, bundan özün də bir çəkin,
Bu ahları, qarğışları vecə almırsan, ey sənəm!

Yoxsa sən Çin gözəlisən, zülm etməyə yaranmısan,
Möhtaclılar qapısını niyə çalmırsan, ey sənəm?!

Baldan şirin ağzından sən tikanlı sözlər çıxarma,
Bununla gümüş köksündə zindan salmırsan, ey sənəm?!

Axı sənin gül üzünü Aya necə bənzədim mən?
Şəkər dodaq, gülər ağız – ona çalmırsan, ey sənəm!

Əgər dilim dodağımdan bir kama yetişəcəksə,
Bu diləkdə mən oluram, sənsə olmursan, ey sənəm!

Sən qovuşmaq istəyinlə Nizamiyə gəl, söylə ki:
- Kinin varsa, sevgin nədir, fikrə dalmırsan, ey sənəm?!

M 134

Adınadır gözəlliğin hər nişanı, gözəlim,
Varlığım sənə bağlanıb, canım canı, gözəlim!

Məni şirin öpüşünlə barındırsan, qan düşməz,
Fağır payı belə olub yaşam sanı, gözəlim!

Sordum səndən, söyləyəsən ürəyimin yerini,
Cavab verdin: - Tanımazsan, yeri hanı, gözəlim!

Göz yaşları axıdıb mən, yalvarıram, nə çağdır,
Əllərinlə yumayasan haqsız qanı, gözəlim!

Nizami də baş açmayır, bəs necə könül versin?
Nə sevgini qazanmısan, nə ad-sanı, gözəlim!

Mənə olan sayğılardan soruşma Qızıl Arslan,
Ona nələr deyəcəksən, söz zamanı, gözəlim!

M 61

Mən ki sevgi harayını bütün bu cahana saldım,
Gecəyarı canamazı ayıq bir məkana saldım.

Gecə idi, o məkanda hay-haraylı yığnaq vardı,
Girdim ayıq yığnağına, özümü bir yana saldım.

Yelbeyinlər arasında tökdüm qanlı göz yaşımı,
Göz yaşımdan qədəhtutub, ürəyimi qana saldım.

Biri dedi ki: - Ey qoca, içki üstündür tapımdan,
Bu sözü mən sırğa edib, canın qulağına saldım.

Bütsevərlik odsevərlik özünə bağladı məni,
Müsəlmanlıq geyimini soyunub, bir yana saldım.

Hər sevən sevgi qədrini sevgi gizlisində bilər,
Sevənləri biryolluğa mən də pərişana saldım.

Gözdən parlaq işıq ləli, dodaqdaq söz incisini
Ey Nizami, ürəklərin ayağı altına saldım.

M 41

Yaşam boyu bu Varlıqda qorxaqlıqdır payım mənim,
Sənin sevgində yanmaqsa, yersiz-yersiz payım mənim!

Saçın ucu gözə dəycək bir andaca dəli oldum,
Sanki bu baxışda imiş, suçum mənim, vayım mənim!

Sənsə könlümü ovlayıb, örtü içində gizləndin,
Örtük yırtdın, qara keçsin günüm mənim, ayım mənim.

Sən şadlığa yol açandan, niyə ağrımı artırdın,
Bəs bu necə sınaq idi, ey Günəşim, Ayım mənim!

Gəlməsən də, ancaq, gülüm vəfa evində varsan sən,
Dilək qapın ikiqatmış, burda çıxdı zayım mənim.

Səndən ayrı düşməsindən Nizami də gileyləndi,
Ey dost, onu suçlu sanma, qorxaqlıqdır payım mənim!

M 76

Başını sən uca tut ki, dərd, qəm ağrısı çəkirəm,
Ürəyimlə baş-başa mən sitəm ağrısı çəkirəm.

Göynəmlərində çağ məni hər gün öldürüb-dirildir,
Gör necə çağ əlindən matəm ağrısı çəkirəm?!

Üzgün bilib, çalaq sanıb, məni qırağa tullama,
Səni uca tutduğumdan həmdəm ağrısı çəkirəm.

Dumduru içki kimi sevgin yaman bayğınlayıb,
Həm bayğınlıq, həm xumarlıq, həm dəm ağrısı çəkirəm.

Ayrılığın yarasına hey dözüərəm gecə-gündüz,
Vay o günə, bəlli ola, yöndəm ağrısı çəkirəm!

Ey gülzarının bülbülü Nizamisi olan gözəl,
Gül dərmədən tikanından qələm ağrısı çəkirəm!

M 63

Bilmirəm, mən qul kimi sən sultana nə yollayım,
Bir canım var, layiqmi, söylə, cana, nə yollayım?!

Canımı yollayardım, ey dost, ürəkdən istərdim,
Utandım, bol zirəmi o Kirmana nə yollayım?!

Ağıllı xeyirxahsan, bir yol göstər, səni Tanrı,
Üzülmüş qarıncayam, Süleymana nə yollayım?!

Önünə çıxartmağa görümlü varım hardadır,
Gəzərgi dəvişəm mən, de, Xaqana nə yollayım?!

Yanğı qarsan köksüm üstə bir arpa dəni qalmayıb,
Mən yazıq, dağıq kənddən bəs arara nə yollayım?!

Yetişdi şənlik ayı. Gör necə əzgin-üzgünəm,
Şənlikdən, mat qalmışam, qansalana nə yollayım?!

Nizami, bu gün sənin bir dəyərli işin yoxsa,
Yaşamın son gününə yana-yana nə yollayım?!

M 59

Ey könül, çox hayıf ki, özümə dildar tapmıram,
Ağrımı özün daşı, qəmçəkən qəmxar tapmıram!

Bilirəm, yazıq könlüm, vəfada üzüqarayam,
Vəfalıq göstərmişəm, bircə vəfadar tapmıram!

Gəzirəm eləsini, söhbətinə qızsın qanım,
Sən, bəlkə, tanılasan, mən ki, harda var, tapmaram?!

Dostluğun qoxusuna yaşamımdan keçərəm mən,
Yaşamda buna layiq bir elə həmkar tapmıram!

Hardasa, aradığım ürəkdaş yaşarsa, əgər,
Onu heü axtarıram, niyə bəs qərar tapmıram?!

Səhrada gülü açan adamın ürəyi gülər,
Ağrıma ağla, könül, tikansız gülzar tapmıram!

Nizami, Gəncədən çıx, bu şəri Şirvana apar,
Şahmar şahından özgə, ona xaridar tapmıram!

M 62

Kiməm, deyim: - Dünən gecə mən onu qonaq eylədim,
Öyünməyə haqqımı var, əhdini sınaq eylədim.

Öz quluna baş çəkməyə gəlmiş idi həmin gecə,
Xörək yoxdu, can verməyi ona bir maraq eylədim.

Gözəlli bu gecəni bütün şənliyə çevirdi,
Mən, sözsüz ki, tez özümü yolunda ayaq eylədim.

Dayaqlarını qorudu, amma ayağından öpdüm,
Bir öpüşlə neçə illik ağrımı uzaq eylədim.

Ürəyimdən keçənləri söylədikcə dinləyirdi,
Gah başımı, gah dizimi mən ona dayaq eylədim.

Kaş çağsız dan ağarmazdı, əlimdən aldı sevinci,

O qalxdı ayrılıb getsin, görüşü fəraq eylədim.

Dedi: - Əlvida, Nizami, yenə səni haçan görüm?
Mənə baxmadı bir daha, nə qədər soraq eylədim?

M 60

Nə çıxdısa önümə, dağım-dağım dağıtdım,
Sevdanı biryolluğa mən öz başımdan atdım.

Gözlərin ki qanıma qəsd eylədi bir zaman,
Oxlarının önünə qalxandan çəpər çatdım.

Saçların qaralığı qara etdi səhəri,
Gecənin harayını səhər fəryada qatdım.

Ürəyimin ciyəre topladığı nə varsa,
Qəmin artcaq bir yerdə ayaq altına atdım.

Bütün var-yoxumu da borca, yaxud nağda mən,
Səninlə oyun üçün aralığa fırlatdım.

Mənzildi, ikimizdik, bir də içki qədəhi;
Gizlimlər örtüyünü ordaca cırıb atdım.

Ey Nizami, o can ki, yetişdim astanaya,
Sevdanı biryolluğa mən öz başımdan atdım.

M 8

Yenə ğarışmaq yolunu özü bağladı könlüm,
Pozdu bütün andını kökdən laxladı könlüm.

Sevgisinin səsinə qulaq kçsilən anda,
Dözümlük örtüyünü başda saxladı könlüm.

Ayrılıq salanlarla hər gün durub-oturdu,
Qovuşmaq istəyini başdan yoxladı könlüm.

Sevgi çağı yetişcək açdı and zəncirini,
Dözümlüyüm tükəndi, baxıb çağladı könlüm.

Ulu ağıl sevginin düşcək ayaqlarına,
Dözümsüzlük ucundan köksü dağladı könlüm!

Ey dost, şardasan, yetmiş, əldən gedirəm daha,
Aldanış nehrəsində məni çaxladı, könlüm!

Düşüncə geymimi soyunmalı olmuşam,
Canım anlam sarıdan tez yuxuladı, könlüm!

Nizaminin könlü də sevinc yığnağı oldu,
Çağ uzanıb getdikcə qəmdən ağladı könlüm!

M 57

Aman, bu nə sevgidir, naləsinə düşmüşəm,
Yazıq ovtək ovçunun tələsinə düşmüşəm.

Bundan öncə, bir neçə gözəli seçib sevdim,
İndi də təzəsinin hiyləsinə düşmüşəm.

Çoxu acıyır deyə əlqol atır bu yolda,
Əlim-ayağım varmır, çilləsinə düşmüşəm.

Yetənin danlağında daha halım qalmayıb,
Daş kimi ayrılığın pilləsinə düşmüşəm.

Su axsa mənə sarı, görər, xırmanım yanır,
Yel əssə, bilər, ayaq çələsinə düşmüşəm.

Nizami, sevgin sənə Yusif qurduna bənzər,
Yaqubtək söz-söhbətin haləsinə düşmüşəm!

M 35

Gördünmü ki, qəmindən mən iynəyə dönmüşəm,
Sevgindən üzüm dönməz, gör bir nəyə dönmüşəm?!

Getdim, bir gün geriyə daha üz döndərmədin,
Dönüklük öyrəncəyin, soruş, niyə dönmüşəm?

Gözəllik üzə çıxır, mənimlə düz gəlmirsən,
Uyuşmaram mən ona, qırıq nəyə dönmüşəm!

Bəs Nizami sevgində necə dözümlü olsun.
Üzündən çılgınam mən, kəpənəyə dönmüşəm!

N 107

Ey gözəl, naz eyləyib, sən naz səpəri açmısan,
Öz çiçək xırmanından beldən kəməri açmısan!

Ürəyimin öz dilində gizlimi mən demişdim,
Canalan qəməzlərlə bir-bir dəyəri açmısan!

Amacın bu yol ilə məni gözdən salmaqdırsa,
Bəs niyə məndən ayrı gizli xəbəri açmısan?!

Xeyrin nədir, öz qapını bağladın tez üzümə,
Axı çoxdan Nizamiyə sevgi səhəri açmısan?!

N 119

O gördüyün deyilən mən, sənə yenə canalansan,
Məndə cavanlıq qalmamış, sən yenə də ürəkçalansan!

Nə olar ki, buyruqla yox, könlü alasan xoşluqla,
Qədərini mən demirəm, sən əzəkitək qalansan!

Könlü sınımış ad ver mənə, bu ada çox yaraşar mənə,
Canı, ürəyi görmüsən, eləcə yada salansan.

Sən Xəlilsən, mən də adam, niyə önündə sönməyim?
Mən önündə öləzəmsə, sən də əbədi olansan!

Dəyişməz gözəlliyini bircə günə görüm deyə,
Musatək çobanın ollam, bundan da xoşluq alansan.

Bağım səndən yaşam boyu yaz gözəlliyi umandır,
Taladım güz küləyitək, bağımda qanad çalansan!

Nizami sənün üçün bəxtdən qurşaq bağlayıbdir,
İki dünya işığını, axı alnını salansan!

N 87

Gözəlin gizlimini hansı könül gizlər görən,
Kim onu ürəyində gecə-gündüz süslər görən?!

Bu Varlıqdan keçməsən «allah birdir!» duymazsan,
Kəlamı yamsılayan necə haqqı səslər görən?!

Sığışmaz bir araya, sözsüz. Kafirlə imanlı,
Bir ürək ikisini hansı yolla bəslər görən?!

Sevərlikdə buyruğa boyun əyməyin yolu da
İsmayıl qurbanıdır, kim bu yolu gözlər görən?!

Özünü unutmadan sevmək duyumundan daşın,
Varlığından keçən kəs də bu yaşamı izlər görən?!

İtəbaxan, dəvəçi şaha boyun əyərlərsə,
Vəzirlərin bildiyini heç özgəsi çözər görən?

Şah qayğısı başqadır; dini dərvişlərə tapşır,
Saxlancı dağıntıda, ayrı yerdə gəzər görən?

Ey Nizami, bu yolun yolçusu olmaq istərsən,
Sən dözən əzablara başqası da dözər görən?!

N 1

Ağrımı sənə açım, ürək ağrımı qalmasın,
Öyüd ver, gözlərinə, süzüb xanımı almasın!

Qınama, ay üzünə məndən artıq vurularsan,
Güzgüdə görse gözün, mümkünmü vurğun olmasın?!

Yolkəsən ayrılıq buraxma, ha, mənə sarı,
Tapşırdım qəm darğama, sənə doğru yol almasın!

Güvəncim təkə sənsən, amansızlıq etmə ki,
Kimsəyə arxalanıb, könlüm ona meyl salman!

Könlümün Yusifinə çənə batığı yurd olmuş,
Əl uzat Yusifinə, halı darda daralmasın!

Elə ki, qara saçın dalğa-dalğa buludlaşar,
Bəs necə, onda, qanım bir müşk kimi qaralmasın?!

Dilimdə tük bitibdir hey «bağışla!» - söyləməkdən,
Bağışla, bəlkə, üzüm yarpaq tək saralmasın!

Nizami sənın qulun, önündə coşan dənizəm,
Bələdçi çavuşuna vəfalıq et, darılmasın!

N 33

Ey Ayüzlüm, bu oxşarla kimin mehmanı olarsan,
Bir gözəllik dastanısan, kimin ad-sanı olarsan?!

Qara şahlıq çətirin var başının üstündə sənin,
Çətirinlə bu gecədə sən kimin şanı olarsan?

Sənə şəkər demək olmaz, daha dadlısan, şirinsən,
Ürək də söyləmək azdır, de kimin canı olarsan?

Yaman gözdən qorxuram mən, sən işıqsan, gecə qara,
Bir dirilik bulağısan, bəs kimin qanı olarsan?

Məni tək qoyub gedirsən, varlığım oda qalanar,
Axı ağrılarım sənsən, kimin dərmanı olarsan?

Yalvarıram, belə çağda Nizamidən aralanma,
O sənindir, ey gözəlim, kimin yananı olarsan?!

N 43

Bundan gözəl söz de mənə, şəkər dəyəri olsun,
Bundan artıq qayğı göstər, ağrı ötəri olsun!

Qorxuram ki, qovuşmağın gəlib-yetməyə başa,
Sona çatan vədələrin özgə kəsəri olsun!

Acizlərə ha qəm gətir, suçun deyil ki, sayğın,
Ağrı hökmün barışmağın tikan çəpəri olsun?!

Sən qonaq gəl Nizaminin qarınca yuvasına,
Ta mülkünə Süleymanın bu ev bənzəri olsun!

N 121

Ey sənəm, Ay tutulmaz, bir gecə yada salasan,
Bəgəni başa vurub, öz istfeyimdə qalasan!

Günlərlə gözləyirəm sənin qayğı-sayğını mən;
O isti nəfəsinlə ağrıları tez alasan!

Nə qədər fəğan edim qapında gecəyarısı,
Yaramı ovundurub, şirin yuxuya dalasan!

Ürəkdənsə, qəbul eylə bir öyüdümlə vardır, sənə;
Nə ola, göz yaşını bezib ürəyə calasan?!

Məni çağıtək oynadıb, hey göyə atıb-tutursan,
Vay o gündən, buraxıb, əlindən yerə salasan!

Axı sənə dost olmuşam, ağrı vermə, qəribəm mən,
Qəribə yağısansa, bəs dostu niyə calasan?!

Nizami qəmindən bil, ağrı oduna yanmış,
Tanrıdan çəkinmirsən? Nədən ona dərd-bəlasan?!

N 114

Dərindən öyrən dərdimi, bəlkə, dərmanım edəsən,
Görüb yaralı köndümü, cana yananım edəsən!

Buyruğunda dayanmışam, budur borcu sevənlərin,
Yaraşarmı, sən özünü buyruq sayanım edəsən?!

Desəm, içki yığnağı qur, qanımla qədəh tutarsan,
Qıyarammı, fəryadımı nəgmə əfqanım edəsən?!

İstəyimə qovuşmağım şənliyimdir, qurbanım yox,
Bəlkə, elə rəhmin gələ, məni qurbanım edəsən?!

Ayrılıqda yerim yoxsa, yarpaqca dəyərim hanı,
Harda bir tikan görəsən, onu nişanım edəsən!

Artıq aydınlaşdı bütün; sənsiz ürəyim, canım yox,
Mənsiz qurduğun yığnaqda hədəf fəğanım edəsən!

Nizaminin gözlərində mən tamaşa evi qurdum,
Nə olar ki, xəyalını gecə mehmanım edəsən?!

N 113

Yeniyetmə çağım getdi, o çağdan daha yaxşısan,
Önündə necə ölməyim? Varlıqdan daha yaxşısan?!

Ürəyə, gözə bəzəksən, göz üzündən işıq alar,
Ayrılığım sən mənim, şadlıqdan daha yaxşısan!

Necə deyim, xoşa gəlsin? Axı qədrini bilmirəm?
Hər nə qopsa dodağından, soraqdan daha yaxşısan!

Seçəmmirəm, çox şirindir, barışmağın-dalaşmağın,
Başdasan qayğı-sayğıda, qınaqdan daha yaxşısan!

Nizaminin can gövhəri qovuşmağın dəyəridir,
Belə ucuz alınmaqsə, sınaqdan daha yaxşısan!

N 112

Mənim kimi bir dostu niyə bu qəmdə saxlarsan,
And olsun, yaxşı dostluqdur, gör nə aləmdə saxlarsan?!

Ağrıyla baş-başa qalın, bu ağrımı soruşsan sən,
Adımı çəkmə daha, dərdi ötkəmdə saxlarsan!

Mən sənə dost deyirəm, sən məni yağı bilirsən,
Adınla başım ucadır, özünü kəmdə saxlarsan!

Çalsın hansı çalara, sənün çaların olaram,
Həm təşbeh çevirərsən, özgə geyimdə saxlarsan.

Ağrını asan saysam, sənə də adi gələcək,
Ağrını ağır bilsəm, sən necə dəmdə saxlarsan?!

Nizami yaşam boyu səni istəklisi bilib,
Sevənsən, yaraşarmı, onu çəm-kəmdə saxlarsan?!

N 105

Könül, yanan sırasında çox da qabaqda durmusan,
Özümü çəkməkdən usan, bundan uzaqda durmusan!

Yananların yığnağında bayğınlıq içkisi gillət,
İçən kimi varlığından, bil ki, qıraqda durmusan.

Düşmüsənsə belə yola, heç kimdən yardım gözləmə,
Kömək umsan, dostluğundan, düşün, soraqda durmusan!

Bir dostdan yardım gözləmək ağırdan da ağır işdir,
Köməyini özün göstər, əgər sınaqda durmusan!

Davranışda elə davran, qarınca da inciməsin,
Tanrısevərlərlə, san ki, sən bir ayaqda durmusan!

Yüz il bu geniş Varlıqda ürək qanını udsan da,

Bircə ürəyi qırasan, demək qınaqda durmusan!

Ey Nizami, elə ki, sən ucalıq yerini tutdun,
Həm bütü, həm büt evini uçuran çağda durmusan!

N 130

Bir soraq ver, bir soraq ver, hardan gəlir sorağın,
Qəmindən imiç dağıldı, qan töktəkmi yarağın?

Parçalama ciyərimi, gülüm, ciyərparamsan,
Bizə vəfa əlini aç, dəysin bura ayağın.

Mən uzaq gəzmirəm səndən, gözləmirəm vəfanı,
Özgəni axtarmır gözü, söylə, nədir qınağın?

Nə yanına çağırırsan, nə yanıma gəlirsən,
Nə qədər arxanca qaçım, belə qalım dustağın?

Nizami can bahasına sənə qovuşmaq istər,
Sevinc verə Nizamiyə bu istəkdən xoş çağın!

N 100

Yusiflək gözəllər başı, göyçək, söylə, kiminsən,
Nərgizlək can bulağısan, çiçək, söylə, kiminsən?!

Üzün teldən gözəlləşər, dodaq xalla bəzənər,
Hamısından üstünsən sən, qəşəng, söylə, kiminsən?!

İçki süzdün, bayğınam mən, tor quşuyam, sən də ol,
Türkdə qulam, Xuzistanda gerçək söylə, kiminsən?!

Çiçək səpib yollarına, nazla belə gedirsən,
Söylə, kimin qonağısan, görək, söylə, kiminsən?!

Canını da versə belə, Nizami səndən tapmaz,
Özün söylə Şirvanşaha, mələk, söylə kiminsən?!

M 89

Varlıq yönüm, büt evinə yollanmağı tərgit sən,
Din mayası, yad millətə qul olmağı tərgit sən!

Könlümün yanan şamısan, ürəyimdə alış, yan,

Pərvanətk boş-boşuna dolanmağı tərgit sən!

Sevginin qəmli mülkündə bayğıntək düşüb qaldım,
Mey evinə iki-üç məst yollanmağı tərgitsən!

Ya biryolluq canımı al, ya qoxunu bəxş et mənə,
Ya quşu tora sal, dən ver, kal olmağı tərgit sən!

Həm canımı, həm könlümü ovlayıb, örtüyə saldın,
Örtükdən bir səs ucaldı: «- Lal olmağı tərgit sən!»

Şahların qolu üstünə qonan bir ağ şahinsən,
Yol ver iki-üç qarğaya, yol almağı tərgit sən!

Mən sevginin bayğınıyam, qovuşmaq şirnişi içir,
Sənin bir qara qulunam, türk qalmağı tərgit sən!

Ey can, səhər açılndək uydurmalar sona çatır,
Ey könül, səbhün açıldı, aldanmağı tərgit sən!

Öyüdlərdi bütün bunlar, sənə verdi Nizami,
Öz canını qöy yolunda, hallanmağı tərgit sən!

N 125

Sən onun baxsan, bir lələzarı görərsən,
Lələzarın həsrətindən köksündə qarı görərsən!

Çəməndə gəzmə çiçəyi, düyməçədən üz çıxarıb,
Üzbəüz dayansan sən, gülü yox, xarı görərsən!

O gün ki cüt dodaqdan öpüş tamahına düşdün,
Gözlərinin duyduğunda qanlı axarı görərsən!

Qərarını yaşam boyu itirmiş könlüm ağrıda,
Yüz il gəzsən belə məni, həmin qərarı görərsən.

Nizami kimi özündən qabağa sən addım at,
Ayrılıqda qovuşmağı, qəmdə qəmxiarı görərsən!

N 126

Parlayan Günəşimsən, sən işıqlı Aymısan,
Balmısan, şəkərmisən, xoş qoxunu yaymısan?!

Dostluğunun örtüyü yırtılandan puç oldum,
Gizlimləri birəbir yağılara yaymısan!

Çiçək açmış ağacsan, çiçəyin xoş qoxulu,
Barınla ağ günlərin qapısını oymusan.

Yaşamın bir gününə dayaq dura bilmirsən,
Bəs sözünü nə üçün gələn ilə qoymusan?!

Vədələr verirsən ki, vədəmi verim sənə,
Ciyərə ciyər qanı yeritməkdən doymusan?

Çap vardı, söyləmişdim: «- Candan sənə bağlıyam!»
Ey dost, sanki ürəyin vurğusunu saymısan!

Nizami sevgisinə səndən hörmət istəyir,
Ürəyimə hökm eylə, ürəyimdə haymısan?!

N 135

Bir gözəl içər qanımlı, qantökən varsa, o sənsən,
Bir sevən könül ovlayar, can sökən varsa, o sənsən!

Dan yerisən, Aytək oyaq, gündüzsən, artıq qansaçan,
Qızılgüldən qızgın bazar, yerseçən varsa, o sənsən!

Ay üzün şamı yandırır, pərvanəni oda yaxar,
Kəklikdən səkmək öyrənən. Tezsəkən varsa, o sənsən!

Şəkərsən, şirin parçası, sevib öldürən, qanıçən,
Laləsayaq uzun aldır, dağçəkən varsa, o sənsən!

Xurma kimi şirinağız, ipək telitək incəbel,
Qəribə gizli iş görən, dərdəkən varsa, o sənsən!

Nizamidən uzaqlaşdın, nəğməkar bir quş kimi,
Bu Varlıqda vəfasız yar, belbükən varsa, o sənsən!

N 48a

Ey yaqut dodaqlı gözəl, sən tamaşaya gedirsən,
Gül qəmi çəkən bülbültək bomboş səhraya gedirsən!

İstəyin var, çəmənin də rəngi üzünə bənzəsin,
Bu çəməndə çiçəkləri sən saya-saya gedirsən!

Sənin üzünü görən kəs candan, ürəkdən də keçər,
Rahib kimi vəfasızsan, tərsatək haya gedirsən!

Yeriyəndə dağ kəkliyi utanır bu yerişindən,
Bəzənmişən tovuz kimi, yoxsa ki, toya gedirsən?!

Qeysər, Fəxfur qullarıdır, Xaqan da nökrin olar,
Sən Çin gözəlləri təki ürəyi söya gedirsən!

Sənə dilərəm Tanrıdan Nuh yaşamı, Qarun varı,
Dalğın-dalğın Yusif kimi sən Züleyxaya gedirsən!

Ey qardaşım, Nizaminin nəzmini bir yaxşı dinlə,
Sənə yaman göz dəyməsin, belə tənəhaya gedirsən!

N 46

Yüz-yüz Yusif kənanlın
Olsun sənin qurbanlın,
Olsun sənin qurbanlın
Yüz-yüz Yusif kənanlın.

Dodaq yaqut yananlın,
İnci səpər hər yana.
İnci səpər hər yana –
Dodaq yaqut yananlın.

Sənsən gözəl nişanlı,
Gözəllik diyarında,
Gözəllik diyarında
Sənsən gözəl nişanlı.

Qaldın dağlıq cahanlı
Gözünü dolandırmaq,
Gözünü dolandırmaq
Qaldın dağlıq cahanlı

Gizli nazın-həyanlın
Nizamini oyatsın,
Nizamini oyatsın
Gizli nazın-həyanın!

N122

Ağrıları duya-duya dəvasını eyləmirsən,
Yarayarmı, bilə-bilə şəfasını eyləmirsən?

Ayrılığın qan selində boğmaq mı istəyirsən məni,
İslanmışam göz yaşında, vəfasını eyləmirsən?

Asandır ürəyin işi, çünki sənin əlindədir,
Halımı ağrıya saldın, səfasını eyləmirsən?!

Vurulmuşam arıq ov kimi qurbanlığa yaranmıram,
Öz ovunu yıxmısan sən, damğasını eyləmirsən!

Cəsarətin çatmır daha, məni qonaq saxlamağa,
Göz dikmişəm dodağına, halvasını eyləmirsən.

Dodaqlara Nizaminin möhrünü vursam da mən,
«O üzüklə Süleymansan!» - nidasını eyləmirsən!

N 123

Gözəlliyinə sözüm yox, unutqanlıq etməyəsən,
Mənimlə olmağın xoşdur, soyuqqanlıq etməyəsən!

Vəfa nərdində udmağa öpüşü girov qoymusan,
Udmağına udacağam, dəliqanlıq etməyəsən!

Əgər sənin dostunumsa, ürəkdən-candan dostam mən,
Sənsə söz qoymusan, yoxsa mehribanlıq etməyəsən?!

Baş açmıram, nə qəmin var, saymırsan da dostluğumu,
Niyə axı yol göstərib, bir sarvanlıq etməyəsən?!

Mənə öyüd verirsən ki, get içki iç, bayğın da ol,
Qəsdin budur, bayğın olum, sən şadyanlıq etməyəsən!

Ey Nizami, bu sevgidə bəxtin üzünə gülsə də,
Yaxşı olar, öz bəxtinlə pərişanlıq etməyəsən!

Əgər Qızıl Arslanın ja qəbulunu istəsən sən,
İçki iç ki, bayğın olub, ta xaqanlıq etməyəsən!

N 127

Sən ki mənim istəyimsən, nədən sözə qarşısan,
Baş tapmıram, heç bu qədər niyə bizə qarşısan?

Gözəlliyinə susayıb, biz torpağa dönmüşük.
Ey mənim dirilik suyum, harda gözə qarşısan?

Bilmək olmaz, bu gün məndən, gəl, ayrılma, gözəlim,
Sabah doğru yalan çıxar, nazaq düzə qarşısan?!

Əgər qovuşmaq istəyi sonda ayrılıqdırsa,
Kaş tanışlıq olmayaydı, sevgimizə qarşısan!

Mən yüz kərə yalvarmışam, yanıma da gəlmirsən,
İlqarsızlıq bir kərədir, bəlkə, yüzə qarşısan?

Mən sevgimin acılığından özümü öldürərəm,
Məzarım üstə gələrsən, diri gözə qarşısan!

Yadında yaxşı saxla ki, ondan üz döndərsən də,
Səndən ayrılmaz Nizami, baxma, bizə qarşısan!

N 98

Bütün gözəllər hamısı qara qulundur ki sənin,
Qoy üzünə göz dəyməsin sevgi yolundur ki sənini!

Tüklərin də başdan-başa kökündən ucuna kimi
Qurban tükünün ucuna, yaxşı halındır ki sənini.

Oxlarını mən yazığa niyə belə sancırsan sən?
Elə gücüm yoxdu axı, gücü qolundur ki, sənini.

Bütün gecəni yatırsan, mən isə səhərə qədər
Haray çəkib fırladığım sağın, solundur ki, sənini.

Mən sayəndə gecə-gündüz içimi yeyib qalmışam,
İçirsən ürək qanıma, bu qəbulundur ki, sənini?!

Haçanacan, gül üzünə oğrun-oğrun baxacağam?
Düşüm ayağın altına, torpaq xalındır ki sənini?

O cəsaret hardan məndə, dodağından öpüş alım?
Çatma-çatma qaşların da kaman, oxundur ki sənini?!

Mən bilərəm, sənə sadıq sevənlərin daha çoxdur,
Çox olsa da, bu Nizami sadıq qulundur ki sənini!

N 117

Umudluyam, bir gecəyə mənimlə sən yar olursan,
Bu gecə qərar verməsən, məndən çox kənar olursan!

Nərgiz kimi göz açarsan, özgəsinə mehribanca,
Niyə məni görəni tək qəmzənlə qəmkar olursan?

Min-min yağı yanında sənə dostluqdan dəm vurdum,
Məni alçaltdın onlara, belə vəfadar olursan?!

İstəməyənəm çox-çoxdur, qapısını döy dostluğun,
Yağılardan nə qorxum var, mənə umudvar olursan?

Baş açmıram, nə cür quşsan, axı necə tutum, gülüm,
Nə gözüm ovlayır səni, nə tora şikar olursan!

Bütün şəhər Nizamitək sənə çox umud bağlayır,
Güman etmə, Axistandan özgəyə sən yar olursan!

N 36

Ey gözəlim tapşır gözüne, ürəkləri az ovlasın
Ya nazına öyüd ver ki, ayrılığı gen qovlasın!

Gümüşbədən, könülyıxan, ayrılıqdan soruş daha;
- Mən gücsüzəm, sınağına bir gücsüz necə tablasın?

Ey Varlığın diriliyi, buğdaçalar üzünü ört.
Arpa satır, buğda açıb, başınızı az tovasın!

Ey gözəlim. Öz ürəyin bu dostluqdan soraqsızsa,
Söylə soraqsız ürəyə, özgəyə az bel bağlasın!

Gözəlüzlüyə dedim ki, bizi sən sevginlə dindir,
Dedi: «- Nizamiyə çatdır, daha az pəhriz saxlasın!».

N 22

Tutalım, sən zərrə qədər mənim yoluma yanmırsan,
Heç olmasa, dərdli cana, qəddar zalıma yanmırsan?

Varlıqda yüz mənim kimi sənin sevenlərin vardır.
Sən onlara çox qayğılısan, niyə halıma yanmırsan?

De, Kəbədə, büt evində sənə nə qədər tapınım;
Nədən sarğılı başıma, bağlı belimə yanmırsan?

Dönüb sənə baxan təki, inciyib qaçırsan, yana,
Onda, heç bir kəsə baxma, incik quluna yanmırsan?!

Nizaminin qəzəlini oxumağa meylin yoxdur,
Daşürəkli olduğundan ötən dilimə yanmırsan!

N 72

Ey gözəlim, tələs ki, amandı, ölürəm mən,
Dadıma çat, bu halım yamandı, ölürəm mən!

Ayrılıqdan bağrıma qan çaçıldı, neyləyim?
Ey qovuşmaq istəyi, yubandın, ölürəm mən!

Bu hamıya bəlli ki, sazəndəlik peşəndir,
Zil və bəmdən dəliyəm, zamandı, ölürəm mən!

Çəkmə qulaqlaracan vəsməni, oxa tut sən,
Axı əyri qaşların kamandı, ölürəm mən!

Bir canım var, istərsən, bu başdan verim sənə,
Əsirgəyə bilmərəm, qurbandı, ölürəm mən!

Əgər səndən bir qırıq fayda görməyəcəmsə;
Saxlama qəm içində, gümanda, ölürəm mən.

Ayağının altına döşənəndi Nizami,
Minnətini götürür, haçandı, ölürəm mən!

N 50

Qəm çəkirəm, siz məni qəm əlindən qurtarın,
Könlümün ayağını dərd palçıqdan qoparım.

Ya cadu gizlənən qəmədədən alın haqqımı,
Ya da şəkər ləl ilə dodağımı suvarın.

Sevginin dəlisiyəm, başıma gələnləri,
Gözələ çatdırmağa onun yanına varın.

Söz verirəm, sevməyim, daha könül açmayım.
Bu sıra çətinlikdə uca hasarı varın.

Aciz könlüm çənənin batığına düşübdür.
Saçı uzun ip edib, dartın, onu çıxarın.

O saçları zəncirtək salın mənim boynuma,
Çəkə-çəkə gətirin qapısına o varın.

Andımı pozduğumu bütün el bilsin deyə.
Bayğın halda gəzdirin içindəcə bazarın.

R 86

Gözəl ovlayıb könlümü, yenə yıxdı, müsəlmanlar,
Varlığımı könlüm çağ-çağ cana yığdı, müsəlmanlar!

Çağ vardı ki, dayağımdı, ağ günləri yaşayırdım,
Ağrı tapdım, o çağda ki əldən çıxdı. müsəlmanlar!

Onun dustağıyam indi, odur, gözüm qan ələyir.
Heç kəs bu kökə düşməsin, qəmi çoxdu, müsəlmanlar!

Bu varlıqda sevənlərin könlü də var, sevəni də,
Könlüm kimi bircə mənim yarım yoxdu, müsəlmanlar!

Nizamini ta talanmış görən gözəl uzaqlaşdı,
Kim istəyər onu axı, vardan çıxdı, müsəlmanlar?!

R 69

Yoxumdur, ayrılığa artıq dözüüm yoxumdur,
Yoxumdur, ey müsəlmanlar, necə dözüüm, yoxumdur?!

Məndə bu dözüüm hanı, onun üzünü görmədən,
Nə gizlədim, deyiləsi gizli sözüm yoxumdur!

Ağrı var sevgisindən ürəyimdə Varlıq qədər,
Varlığı sən ayaqla, ona çözüm yoxumdur.

Sevməyim kafirlikse, bunu qəbul edəmə,
Qalmayıb qırıq iman, yolum, izim yoxumdur!

R 14

Vurulmağa gümüş tək bir bədənə meylim vardır,
Nə laləyə, nə reyhana, nə çəmənə meylim vardır.

Heç bir kimsə, heç bir çağda bu təhər qəddar görməyib,
Bağlasa da saçlarına, ona yenə meylim vardır!

Mənim gözəl Züleyxama Varlıqda bir tay tapılmaz,
Onun çənə batığına düşməyə nə meylim vardır?!

Səhər yeli, o pənahın ətəyini yellətmə sən,
Köynəyinin içindəki ağ gərdənə meylim vardır.

Hansı çağda ki Nizami söhbət etdi açan güllə,
Öz dilindən bal süzülə dənə-dənə, meylim vardır!

R 2

Elə ki, Aytək üzün örtüyündən üzə çıxar,
Birçə yol görənlərin vurğunluğu üzə çıxar!

O qara saçlarını gəl darayığ, tökmə üzə,
Sevgiyə dastan yozan gedib, quru sözə çıxar.

Qovuşmaq geyimini bir gecə sevənlərə ver,
Nə var, qurban verərlər, min-min oyun təzə çıxar.

Mən sənə sığınmışam, qayğı-sayğını umaram,
Özgəyə sığınmağım bir ayrı cür məzə çıxar.

Çoxusu od ayaqlar sevgin yolunda çağlarca,
İtirər var-yoxunu, adsız-sansız izə çıxar.

Ahının daşlarını atmış çoxu səndən uzaq,
Onları sızladarsan, ağrı yaşı gözə çıxar?!

O çağ ki Nizaminə yetişdi sevib-sevilmək,
Qapımda göl-göl olan göz yaşlarım dizə çıxar!

R 19

Ey uğurlu soraqçım, söylə, yarım necədir,
Mən ürəksiz olmuşam, bəs nigarım necədir?

Nə düşünüb-daşınır məndən aralı, görən,
Gözəlliyi, iş-gücü-iftixarım, necədir?

Onun ahu baxışı, onun nərgiz gözləri
Müşk saçan saçlar altda de, qaynarım necədir?

Gizlimlər buğalından şirin-şirin su içən,
Lələlin quxağında ilk baharım necədir?

Mən onu əziz cantək yavıq bildin özümə;
Dost tutduğum bir yağım-xətakarım necədir?

Gecə-gündüz alışıb, od içində yanıram,
İncili tər nərgizim, o xumarım necədir?

Al qanımlı içəndə heç bir suçu olmadı,
Əhdi pozub, qırılan düz ilqarım necədir?

Bircə kərə kimsədən soruşmadı halımı,
Demədi: - Sevən dəli, vəfadarım necədir?

Ayrılıq acısından Nizami Yəqub olmuş,
O da demir, Yusifim-qəmküsarım necədir?!

R 10

Dağıldı könlüm evi, könül duyanım hardandır,
Saxlancı oğru çapdı, bəs qoruyanım hardadır?!

Karvanım yola düşüb, hamıdan dala qalmışam,
Kəhərim-karvanbaşım-yol arayanım hardadır?

Gecəni mən ki belə od qapısında yatmışam,
İtəmsə sümük payı, yolçuya yanıam hardadır?

Nizami, bundan gözəl bir dünya da tapmısan sən,
Köçməmisən, o dünyaya yarayanım hardadır?

R 6

Qayğını çək, yeniyetmə çağlarını iləlr üzər,
Gəlmə qoşulsa karvana, şəhərli ardınca süzər.

Bilirsənmi, qocaların beli nədən bükülübdür?
Yeniyetmə çağlarını əyilib torpaqda gəzər.

Bu varlıqdan sənə qalan, yalnız yaşam günlərindir,
Haqqa tapın, gizlimlər aç, yaşamına yetir nəzər!

Arxayın ol, köçəcəksən, ayıq-sayıq yaşa daim,
Yaygın tək keçsə günün, ruhunu min əzab üzər.

Düşünmədən çağlarını küləklərdə sovurursan,
Anla, onun şirin barı çağlar boyu yaşam düzər.

Qızılla can almamısan, dəyərini nə biləsən?
Necə malı çapan oğru dəyərini çətin sezər.

Özünü qəmdən öldürsən, məgər şadlıq suçmu tapar,
Yaşasan şənlik içində, bundan söylə, qəm nə çözər?

Ey Nizami, ürək varsa, ucalt sevginin səsini,
Al içki qədəhini tut, musiqi də etsin əsər!

R 13

Görüncə çiçək səni tikan üzünü örtmüş,
Bələncək qurşağına göylük özünü örtmüş.

Düyməcə örpəyini niyə görürəm qanlı,
O səndən utanıbmı, allıq üzünü örtüm.

Saçının qıvrımları üzdə açacaq tel-tel,
Bənövşə gözdən itib, yerdə izini örtmüş.

Yanağın allığından süsən lal olub, deyən,
Kimsəyə söyləmədən sözün düzünü örtmüş.

Diləyin varsa sənin, söylə çiçəyə asta,
Nərgiz də bu bazara baxmır, gözünü örtmüş.

İstədi, Nizamini çəkə yarışa bülbül,
Eşidib bu gözəli, dimdik sözünü örtmüş.

R34

Saqi, nə durmusan, meyi süz, bahar gəlibdir,
Səadət bağçasına gör nə çalar, gəlibdir?

Yeniyetmə bağında vəfa toxumu əkdim,
Qalxıb ucalmış göyə, budağa bar gəlibdir.

Ürəyin düzənini suvardı ciyər qanım,
Av üçün düzənimə bu gün sərdar gəlibdir.

Sinəm odda yanırdı, alız düşmüşdü duyğum;
Daha dinclik gəpmişəm, köksə qərar gəlibdir.

Bundan işıqlı günüm harda, haçan olacaq?
Özü ilə xoş çağı gətirib, yar gəlibdir!

Yaxşılardan yolunda can qoyandır Nizami,
Tufandan çıxan gəmi ondan kənar gəlibdir.

Bax gözəllər şahına, bax Varlıq sultanına,
Tikanlı gül, daş gövhər necə uyar gəlibdir!

R 15

İlahi, bu gözəlliğin Xütən ayı cananı var,
Yumru çənə batığında yüz-yüz Yusif Kənanı var!

Qaşı----- iki tağı altda gör necə Günəş gizlənib?
Ədən yaqutundan onun üzündə nur yanaşı var!

Elə bil ki, bir çəməndə açılmış təptəzə güldür,
Sənəmin həm uca sərvə, həm də çəmən məkanı var!

Əgər bütün gözəlliyi balla şəkər kimidirsə,
Nizaminin şerinə bax, neçə-neçə ananı var!

R 48

Sənin kafir gözündən müsəlmanlıq gəlməyir,
Asan sayma, kafirdən çox asanlıq gəlməyir.

Çağırırsan tökməyə al qanıma, dözümmü,
Axı yazıq dustağa mehribanlıq gəlməyir?!

Qayğısızlıq ucundan sevdiiyə peşmanam,
Bu halımdan, işə bax, heç peşmanlıq gəlməyir.

Göndərmisən küləyi, bir diyar bağışlayım;
Qarıncaın əlindən Süleymanlıq gəlməyir.

Ayrılığın söylədi: « - Belə dözümsüz olma!»
Necə dözüm? Əlimdən bu yananlıq gəlməyir.

Gözəlliyinə uyar sahmanlıq yaratmısan,
Dağım-dağım könlümə bu sahmanlıq gəlməyir.

Nizamiyə yol aç sən gəlir qapıçın olsun,
Çaşdırma, qul bəxtinə ta sultanlıq gəlməyir.

R 5

Geniş Varlığın bütün hər yönümü sənindir,
Yüz min canın dincliyə xoş çökümü sənindir!

Gözəlliyindir yazın yeni açmış çiçəyi,
Bənövşə yarpağının al dönümü sənindir.

Sən elə bir sərvəsən, ucalıbdır bayrağın,
Göylərin diz çökümü, baş enimi sənindir.

Belini bağlayıbsan şəkər qamışı kimi,
Onun yerinə açan gül yenəmi sənindir?!

Bu Varlıqda varsansa, sevinməyinə dəyər,
Belə çağrı kim tapar, sevinc dəmi sənindir?!

İki-üç günlüyə çək yaşam at cilovunu,
Atın iti çaparı, bərk dördəmi sənindir!

Dodağının sədəfi, ey Yusifə xas olan,
Astananı kəsən qul – bu Nizami sənindir!

Dünyanın ki şahlığı Arslanın olduğu tək,
Gözəllərin şahlığı, baş önəmi sənindir!

R 68

Ağrılı ürəyimdə minbir qubar varımdır,
Düşüm içki evinə, gözdə xumar varımdır.

Uğursuzluq yolunu tutub, önə gedirəm,
İkiüzlü dilimdə acı damar varımdır.

Təsbih çevirmək mənim nəyimə yarayar ki,
Geyimimin altında dini paltar varımdır?

Kilsənin zəngini xaçı uca tuturam,
Təbihe, canamaza özgə qərar varımdır.

Göbəyim kəsilibdir içki içilən çağda,
Nə olsun ki, içkidə ayrı tutar varımdır?

Belə bir düşüncəyə evimdə gəlmişəm mən,
Hətta carçısı olan özəl bazar varımdır.

Pulum yoxdur, kisəmdə hər gün siçan oynayır,
Oğru da, yolkəsən də, demə, sanar, varımdır?

Öz sevgimin yolunda «mənəm Allah» - deyirəm.
Hər addımda qurulmuş başıma dar varımdır.

Nizami, bunda məni dinsiz sayma heç zaman,
Dərviş kimi hər yerə etsəm güzar, varımdır.

R 94

Gözəllər yaraq evindən dəyən ox hər an onundur,
Göz yaşımı yuduğum qan o qanlı oxdan onundur.

Qara saçının yozumu məni heyran buraxıbdır,
Varlığımı, dinimi mən eylədim qurban, onundur.

Mənə yüz ürək, can lazım, söhbətinə layiq olsun,
Utanıram söyləməyə: onsuz da, ürək, can onundur.

Astanasında hər gecə qan içində batan mənəm,
Damla-damla gözlərimdən tökdüyüm qan onundur.

Ayrılıqdan can dodağa, gün gecəyə çatıbdır,
Fürsət düşə, bir gecəyə olsam da mehman, onundur.

Gözəlimin canı, gözü varlığıma yağı çıxdı,
Mənə çatan quru adsa, Nizami, qalan onundur!

R 118

Necə xoşdur qəmin sənin, çünki biryolluq qəmidir,
Min şadlığa dəyişmərəm, çoxdan mənim həmdəmidir.

Bu qəm sevincdən üstündür, bir sözünmü varmı buna?
Danlaq oxşamaqdan artıq, anla ki, ziyan kəmidir.

Qulluq göstərənəm sənə, ancaq bunu bacarmaram,
Ağrımı ki azaltmırsan, bacarığın həkimindir.

Mənə də «Him» edirsən: Qovuşmaq istəyi bildir!
Hansı üzlə güvənim mən, yaşamım ağrı gəmidir.

Könlüm sənin əvəzinə, özgəsini sevə bilməz,
Bənzəyərmə kiməsə sənə, oxşasa, öz hakimidir!

R 53

Üzünü göstər mənə, gülzar görmək istəyimdər,
Nərgiz gözünlə bax mənə, xumar görmək istəyimdər!

Qovuşmaq istəyimin öz bağında, mat qalmışam,
Tək bir tikan tapammıram, Gülnar görmək istəyimdər!

Haçanacan susacağam, barı bircə söz desənə,
İnci səpən dodağında nübar görmək istəyimdər!

Saçlarını xar kimi çək, kafirliyə çağır məni.
Dərviş geyimdən bezdim, paltar görmək istəyimdər.

Həm qumar evində mən, həm də meyxanə küncündə,
Canamazı, baş sarğımı qumar görmək istəyimdər!

Bircə tapım yerində sufiləri düz görmədim,
İçki ver, başa çəkim, əyyar görmək istəyimdir!

Bir əl içki süzəndə, bir əlsə mey qədəhində,
Bayğınlıq keçirdiyim bazar görmək istəyimdir!

Başıma döyə-döyə baş sarğımı sürüyüm mən,
Qayğısız sırasında oynar görmək istəyimdir.

Başımı havaxtadək mədrəsə qapısı döysün,
Kilsədə içki yeri - divar görmək istəyimdir!

Axırda, bütün dostlar əqrəbtək sancan oldular,
Onlardan uzaq qaçdım, şahmar görmək istəyimdir.

Könlümü bilə-bilə sevgi yolunda qoymuşdum,
İş-gücü gözəllərlə qaynar görmək istəyimdir!

Ayrılıq acısında çat-çat oldu dodağım,
Şəkərli qoşa ləli yanar görmək istəyimdir!

Dodaqdan öpüş alsa, Nizami dirilik alar,
Cahan şahı əlindən qərar görmək istəyimdir!

R 96

And olsun canına, gümüş, səndən hər nişanım vardır,
Günüm saçın tək qara, ürək ağzın kimi dardır.

Ayağımı atammıram, birgə üzəngiyə qoyam,
Əlim varmır, yüyən tutam, könlüm bundan xəbərdardır.

Bir vaxt səninlə başımı bir yastığa qoymuşamsa,
İndi yeri ya öz dizim, ya astanana uyardır.

Yaş ötdükcə inanma ki, sədaqətdən söhbət açım,
Nəyə gərək, ürəklər ki sevgisinə vəfadardır.

Qovuşmağa can verərəm, gərəkli deyilsə, alma,
Güman edirsən, sevinin sevgin üçün ziyankardır?

Söylədin ki: - Ey Nizami, qorxun olmasın, gəlirəm,
Dilindən qopan bu soraq ürəyimə daim yardır!

R 128

Gözəlliyn tapımının işığından şöləndir,
Hər sevənin səcdə etsə, dəyərini biləndir!

Sevgi dilənçilərinə şah olmaqğın yaraşar,
Hər sevən elə qapına dilənməyə gələndir.

Məndən niyə soruşursan: - Hardasan, halın necə,
Bilmirsənmi, ayrılıqdan neçəsi də öləndir?!

Mən sənə öz Məcnununam, bağla saç zəncirini,
Bu ağrıdan qurtar məni, gözdə yaş gilələndi.

Sənə qovuşma bilmirəm, sevinc, ya qəm, nə fərqi?
Sevgindən qaçmaq çətinmiş, qul da şaha güləndir.

Nizami sənə sevginin sorağında yaşayıb,
Ey dost, onu suçlu sayma, bu, Varlıqdan gələndir!

R 93

Gözəlim, çaldın könlümü, yamanlıq etmə bu qədər,
Bağladın mənim dilimi, qonaqlıq etmə bu qədər!

Amacın könlü ovlamaq, kafir ürəkli olma sən,
Gəl, əl götür yazıqlardan, şamanlıq etmə bu qədər!

Aytək görsən, saatlarca sənə tamaşana çıxım,
Nə mən oğru, nə sən darğa, yananlıq etmə bu qədər!

Saçlarının qulluğunda qarınca tək bel bağladım,
Qarınca yoxluğuna Süleymanlıq etmə bu qədər!

Özünü bayğın aparıb, yığnağına geri dönsə,
Ey Nizami qədəh qaldır, nadanlıq etmə bu qədər!

R 11

Bircə yol nur baxışın abrılı bədənə düşər,
Belə qayğı-sayğı üçün xoş sözlərin önə düşər!

Narın-narın səhər yeli qıvrım-qıvrım telə dəycək,
Saçının əl-ayağına ürək dönə-dönə düşər.

Ayrılığın yollarında yüz dəfə yaxa yırtmışam,
Bəlkə, gözümə bir daha bəzəkli nimtənə düşər?!

Bu söhbət bütün dillərə düşməmişdən qabaq, gülüm,
Mən qovuşmaq istəyirəm, istək istəyəninə düşər!

Bir anlığa örtüyünü üzündən qaldırsan, əgər,
Qızılgüllə yasəmənin ürəyi də qanə düşər.

Günəş kimi işığını hər tərəfə yayırsan sən,
İstəyərsən, bir azca da Nizami bəndənə düşər!

R 115

Mənim bayğın taleyim də ayıq olacaq, gün gələr,
Mənim ağır yatam baxtım oyaq qalacaq, gün gələr !

Yuxusuz keçən gecələr, bilmirəm ki, hədə getməz,
Dözəcəyəm, dan işığı gözə salacaq, gün gələr.

Həm bağlı qapım açılar, həm də gecəm səhər olar,
O gözəlim belə qalmaz, könül çalacaq, gün gələr.

Mənə yağlı kəsilən kəs, yavaş tərpək, dostluğum var,
Ey pakıllar, sərbəst gəzin, o, yar olacaq, gün gələr.

Bir yağı ki acığıma istər, gözəli oxşaya,
O da gözəlin gözündə tez xar olacaq, gün gələr.

Yolunda kafir olmuşam bəlkə, bu yol kömək edə,
Saçı belimə sarınsa, sözsüz, çalacaq, gün gələr.

Nizaminin ilqarını qıran o nazlı gözəlin
Qorxuram ki, öz əhdini duman alacaq, gün gələr!

R 37

Dedim, bəlkə, sevgilim mənə vəfalı olar,
Ağıma gələrdimi, belə cəfalı olar?!

Verdiyi sözdən qaçar, vədi döndərər toza,
Heç nədən bir saatda məndən aralı olar!

Yaman daşürekli dir, kimsəyə baş endirməz,
Hər kəs ona sızlasa, sanma, səfalı olar.

Saçının ucbatından könlüm çox dalğın düşüb,
Yoxsa ki, bundan sonra, dərdə şəfalı olar?

Dostluqda keçdi yaşam, məni yağı sanıbdır,
Ey pəri, candan keçən yar heç havalı olar?!

İmanım qırılmazdı, tükdən asılı qaldı,
Kafir saçlar önündə, yoxsa qadalı olar?

Fəryadımdan savayı, hanı yaşam həmdəmin,
Ayrılıq qəmi çəkən, sözsüz, davalı olar!

Gözlərin çevrəsində Nizami tövbə etməz,
Dodağın həsrətində başı bəlalı olar.

Əlində bir dustağdır, hər an təpiklər onu,
Sonra nəvaziş edər, o da naləli olar!

R 18

Arpa-arpa artan qədim buğdaçalar üzündəndir,
Samantək saralmış üzüm, qan-yaş tökən gözümdəndir.

Buğdaçalar yanağında təzə sünbüllər açılmış,
Ən kiçiki də fələyin Sünbüləsi izindəndir.

Onun qoşa hörüyündən bir arpaca müşk alanda,
Buğdaçalar gözəlliyin umacağı sözündəndir.

Kəndli buğda dərdi çəkər, bəs mən nə qədər qəm çəkim?
Gülün barını görmədim, çağın gec-tezindəndir.

Yoxsa buğda dənəsidir müşk içində yatan xalı,
Dənə görə tora düşən quşun sayı yüzündəndir.

Barından ki, barınmadım, dözümüm buğda qazandı,
Dincliyim də o cənnətin qapısının gözündəndir.

Ağrısından gecə-gündüz buğda tək bağı yarığam,
Nizaminin saya salmır, bu hal onun özündəndir.

R 38

Sevgi yenə and evini dağım-dağım dağıdır.
Sevənlərin dincliyinin içki öz qaynağıdır.

Zöhrə adlı gözəlim var, ürəyimə od salıb;
Al Günəşin sarısını su yerinə axıdır.

Çox ürəyə yanqı düşüb sevgisinin odundan,
Bircə mənim ürəyimə, nədən yanğı dağıdır?!

Nərgiz gözlər söylədi ki: «- Mən səninem, tələsmə».
Tələsmirəm. Yaşamımın axı qaynar çağıdır!

Yatan yerdə ovlansa da, bütün ceyrangözlülər,
Bu yuxulu gözlərinmə ceyran gözü yağıdır.

Ağrı verir, qoy ha versin, varlığım la çəkərəm,
O qovmasın tək mənə, ağrı elə ağrıdır!

Nizamitək bir kimsəni öldürməyi suçdursa,
Qoy öldürsün sevənini, bu yol daha doğrudur!

R 31

Sevənin, dalğın olma, çağındaca haya çatar.
Dostundan əl üzənə dost sevgisi maya çatar.

Biryolluq sevinməyə gecələri oyaq qal sən,
Axı yatan kor kimidir, oyaq qalan saya çatar.

Hümasan, xırmandakı dəni sərçələrə tapşır,
Sağlamsan, arxayın ol, bu şirinlik zaya çatar.

Şah olmaq xəyalın var, acıq oxlarından qorun,
Şəkərlik yağmur-yağmur yağar, hər bir toya çatar.

Balsoran nədən milçək, oda yanan pərvanədir?

Aparar cibgir pulu, doğrusa cəzaya çatar?!

Örtüyə girməyinə yol verilməsə, incimə,
Şah ova çıxan çağda itəbaxan paya çatar.

Sevənlər bayğındırlar, ağıllılar niyə ayıq?
Gün gələr, sevinərsən, başın çox ucaya çatar!

Nizami, dövlətindən sən əl çəkib uzaqlaşsan,
Ölkədə boş-boşuna gəzən çalışmaya çatar!

R 53

Şənlik xoşdur, yatmaqdan səhərədək nə səmər,
Özgə gecə yatarıq yuxuu sübhə qədər

Gah göz üstə oturdub, gah cana qovuşdurram,
Ürəyimdə yer verrəm, bağrım başında gəzər.

Badamı göz gözəlsən, şəkərdodaq gəlinəsən,
Xoşdur olsa içənin məzəsi badam, şəkər.

Dünən ayrılan çağda əlim başımda qaldı,
Bu gecə qovuşdumsa, tac da başımı bəzər.

Can oyuna giribdir, bu oyun səninkidir,
Xal vur, keyf çək, nərdi ud, günün keçməsin hədə.

Saçı dağıt dörd yana, öpüşlər yağdır, gəlsin,
Andı saç kimi qatla, iç bayğın olsun gözlər.

Nizaminin şerinə qulaq as sən bu gecə,
Qulaq halqasıyla işim yox sübhə qədər.

R30

Ey nigarım, bu sevgidən od tutub canın yanar,
Aramsızdı qəmli könlüm, ötən hər bir anım yanar.

Daşqın ağrı dalğasının bir yerdə sonu görünməz,
Yanğı alıb nəfəsindən dörd tərəfim, yanımda yanar.

Mənə böhtan atırsan ki, daim sənsiz yaşayaram,
O dilinin qulu olum, böhtanda imanım yanar.

Mənimlə əyri dolanıb, yanmağımdan şad olursan,
Dostum, özün aramısan, demə, çətin canın yanar?!

Mən alışan bir top kimi çövkənin ucundayam,
İşə bax, nə mən yanaram. Nə də ki, çövkənin yanar!

32 R

Bal dodağın öpüşünün birini yüz cana satar,
Bu can ona haram olsun, çox ucuz dərmana satar.

Sənin qovuşmaq istəyin göz yaşımı qurudarmı,
Axı qovuşmaq istəyi həyatı hicrana satar.

Misir xərəci istəyər – qovuşmağın bu nə demək,
Baş açmıram, varlığını birçə Xorasana satar.

Ürəyim deyər: «- Səninəm!» Sən ondakı sevincə bax,
Öz mülkünü mülk yiyəsi, bəlkə Süleymana satar?!

Sevgin mənə ağırlardan özgə nəşə satmışdı mı,
Yoxsa elə sevgi özü ağırını Loğmana satar?!

Nizaminin varlığında elə bir gövhər gizlənir,
O Gövhəri gizli-gizli sən tək canana satar!

Ş 44

Necə gözəlsən, gözəlim, dilbər belə olmalıymış,
Gecə yanan çıraqmısan?! Qəmə belə olmalıymış!

Sənin yanğılı dodağın odla şəkərə bənzəyər,
Udla şəkər yandıransan, gövhər belə olmalıymış!

Duzun duz dadı varsa da, heç öir çağda şirin dadmaz,
Sən şipşirin duzqabısan, şəkər belə olmalıymış!

Bir içimə sağlığına iki dünya içərəm mən,
İçki süzənim sən olsan, sağər belə olmalıymış!

Yel saçını darayantək varlığına xoş çoxu yayar,
Gör bir neçə çoxudur bu?! Ənbər belə olmalıymış!

Saçlarına qulluq üçün Nizami kəmər bağladı,
Qıvrım saçın ucu deyər: «- Nökər belə olmalıymış!»

T 106

Ey Ayüzlüm, gecə keçmiş, mehmanım ol bu saat,
Sevginlə mən baş-başayam, heyranım ol bu saat!

Bax saralmış üzümə, köksümün boz tozunu sil,
Ağrımsan bəs deyilmi? Loğmanım ol bu saat!

Dodaq yaşam bulağı, diriliyim səndən gəlir,
Canı yığdın boğaza? Cananım ol bu saat!

Yağdırma acığını, dalğınlaşma sevincimə,
Susadın qana bəsdür. Yananım ol bu saat!

Qaynayıb haçanacan, məni oda yaxacaqsan?
Şənliyi qurmağıma sən reyhanım ol bu saat!

Hörüklər Ay çetiri, qaşlarınsa Ay parası,
Özünə qul san məni, gəl, sultanım ol bu saat!

Süsənim, sərvim mənim, bir təzə İrəm bağısan,
Nizami qəmdən çıxsın, Gülüstanım ol bu saat!

T 20

Soruşursan: - Necəsən? – Necədir halım, ey dost?
Ürək qanlı, ciyər qəm – bir yada salım, ey dost!

Sevgidən söz açmağı biryolluq tapşım mənə;
İstəyirsən, Leyli ol, Məcnunun olum, ey dost!

Bil ki, sənin əlindən nalə çəkirəm hər gün,
Ah, bu naləm, necə də zalımdır, zalım, ey dost!

Eşitdim, sevənlərə qayğın-sayğın böyükdür;
Diləməzsən, onların içində qalım, ey dost?!

Söz vermişdin, yığılsam, əlimdən tutacaqsan,
Yıxılmışam, köməyi bəs kimdən alım, ey dost?!

Nə qədər Nizaminin qəzəlindən oxuyum,
Ovsun ovutmur səni, nə hava çalım, ey dost?!

Z 47

Sənin ağrından özgə dava mənə kar etməz,
Söylə mənim xətrimə, bu da sənə kar etməz?!

Mənim suçum nədir ki, Varlıq səndən dad çəkir,
Əlindən bələdayam, ahım yenə kar etməz?!

Düz ilqardan, dözümdən əl üzmüsən tamam sən,
Bəs dözümüm hardadır, gərsəm sinə, kar etməz?!

Yanlışları yaz mənə, bu sözün çaları var,
Sözündə yanlış olmur, dönə-dönə kar etməz?

Tez-tez başıma qaxma, Appan şəhərindənsən,
Nizami kənddən gəlmir, bu da sənə kar etməz?!

BEYT

**Çox istərdim, Xaqani desin ağı üstümdə,
Min-min əfsuslar olsun qaldı dağı üstündə!**

1. Hər çağda can ud kimi yanar manqalımızda,
Hər çağda qan tökülər bizim mahalımızda.
Yoxdursa bizə meylin, yanımızdan ötüb keç,
Axı dost öldürənlik, yanma tonqalımızda.
* * *
2. Ucalan ərəqidir pərdə-pərdə, oyaq qal,
Qədəh süzən saqidir, belə yerdə oyaq qal!
Boş durma, içkidən iç, səhərə zələ çox var,
Doludur şüşə, kuzə, sən bu girdə oyaq qal!
* * *
3. Halımız ki qarışıb, duyğu ürəkdə donar,
Onda, gözəlliyinlə göz necə işıqlanar?!
Sevgində yana bilməz Keyqubad da, Xosrov da.
Ağılsız başımızdır, yalnız sevdanı anar.
* * *
4. Sevincimin əkini qəm buluddan nəm çəkər,
Nə çəkərsə şənliyim, ağrıdan möhkəm çəkər!
Axı necə sevinim, şadlanmağa dayaq yox,
Necə kədərlənməyim, qanıma da qəm çəkər?!
* * *
5. Yaşama udum hanı axşamdan günortaya?
Hər yerdə yaxşılığı gerek çəkən ortaya.
Bu Varlığa heç bir kəsə qalmayacaqsız, demək,
Bari dost ürəkləri qoymayaq, ağrı oya!
* * *
6. Hər kimin ağrısı var, açıb-ağarda bilməz,
Söyləməklə ürəyi qəm də ovuda bilməz.
Sənin bağında, gülüm, bir bənzərsiz gül açıb.
Çaları örtə bilməz, çoxu dağda bilməz!
* * *
7. Ey gözü, görmədinmi, canan hara gedirdi,
Gülürdü göz yaşma, könlüqara gedirdi?
Ürək canın, can ürəyin ətəyindən tutubdur,
Bunlara ətəyini vura-vura gedirdi?!
* * *
8. Elə ki, mən qəmindən sevgi şirnisini daddım,
Umduğum pislikləri izlədim addım-addım.
Nə danışım, nə dinim? Cana doymuşam artıq,
Deməsəm, üstün olar, könlü niyə qanadım?!
* * *
9. Bir inci dənəsini ağzından çağ qopardı,
Sən huri soyundansan, yoxsa necə tapardı?
Dəniz də görsün deyə, inci belə doğular,
Birbaşa o, dənizin sahilinə apardı!
* * *

10. Dedim: - Sənin yanında sözüm qiymətli olsun,
Sevginin yanğısında Tanrı qüvvətli olsun!
Dedin ki, bu duadan axı istəyin nədir?
Dedim: - Qovuşmağıdır! Dedin: - Minnətli olsun!

* * *

11. Elə ki, sevgilimin əli güldən yapışar,
Sanki dolu qədəhdən büllur əldən yapışar.
Üzünün dövrəsində düzülüb gül düzümü;
Demək ki, bütün azlar çoxluqlara yapışar!

* * *

12. Yaşamla lovğalanma, göz qırpımda yox olar,
Yeniyetmə günlərin bir qırpımda yox olar.
Ağrı vermə, unutma, bazarının tünlüyü
Dodaqaltı dediyin: «- Vay tapımda» yox olar!

* * *

13. Məni alçaq sanasan, bu da yaraşar sənə,
Qəm çəkməyi danasan, bu da yaraşar sənə!
Ayrılıqdan ölməyə, yoxsa layiq deyiləm.
Yasdan uzaq anasan, bu da yaraşar sənə!

* * *

14. Ədalətlə yaranar, axı uğurlar bütün,
Ağırlardan törənər kiçik ağırlar bütün.
Yaxşılıq örtər, ancaq kəsirlərin üstünü.
Bacarığı itirər, axır, paxıllar bütün!

* * *

15. Dikbaşlığı sünbülə yaman oturdu baha,
Başını da üzdülər, qalxanmasın bir daha
Dənini döyə-döyə dərisini soydular,
Başü üstə dəyirmən fırlatdılar. Bir bax, ha!

* * *

16. Əgər haray qoparsam, dostum ja fəryad salar,
Əgər dözümlü göstərsəm, gözümlü uçqunda qalar.
Elə gündən qorxurdum, könlüm öz istəyində,
Pis adam dilədiyi həmin pis günə salar!

* * *

17. Hayıf ki, qulluğundan tezəcə ayrılaram mən,
Ayrılığın əlində bir dustaq olaram mən.
Elə başa düşmə sən, sözümdən qaçacağam;
Sözünə arxalanıb, harda sağ qalaram mən?!

* * *

18. Vurğunun olan kəsə ağrı vermə bu qədər,
Sənə sevgi bəsləsə, ağrı vermə bu qədər!
Güzgüdə özünə bax, huşdan-başdan getməsən.
Demək haqlısan, kəsə, ağrı vermə bu qədər!

* * *

19. Kişi nə içsə belə, içki içsə, yaxşıdır,
Büt evində içkini özü seçsə, yaxşıdır.
Varlıq dağım-dağımdır, yaşanma yeri hanı,
Yaşamı dağıntıda baygın keçsə, yaxşıdır!
* * *
20. Turalım, sən İsasan, aldanım, haçanacan,
Yaralar ağrısını mən danım, haçanacan?
Bağıqlamaq, suçlamaq nə qədər çəkər axı,
Mən qəm yeyim, axsınmı al qanım, haçanacan?!
* * *
21. Sən ayrılıb gedirsən, mənsə arayım, necə,
Bəs kimlərin yanında qalxsın harayım, necə?
Bilirəm ki. mən səni görməyəcəyəm daha,
Qanlı göz yaşlarımla sənə yarayım, necə?!
* * *
22. Fələyin günbəzinin dövrəsində qol açdıq,
Pərgartək dövrə vurub, səfiltək qaçdıq, qaçdıq.
Səmimi dost aradıq, iki gün yola getsin.
Hayıf, tapa bilmədik, ha əlləşdik, dolaşdıq.
* * *
23. Dedim ki, ürəyimi bir belə yaralama;
Dodağından öpüş ver, gəl məni qaralama!
Sözlərimi eşitdi, bundan yaxşı nə olar?
Yavıq tutub dodağı söylədi: - Aralama!
* * *
24. Üzün müşktək qoxulu, saç ucundan damır qan,
Duyğusuz nə söyləyim, istərsən, duyğusuz san?!
Müsk qoxusu üzündə, göbəyəsə gəlməyib,
Saç göbəkdən çıxıbdır, qan damır ucu hər an!
* * *
25. Üzünün gözəlliyi tutular Ayla yarı,
Üzünə düşən saçlar yuyurmu bu suçları?!
Üzün Günəşə bənzər, hörüklərin kölgəsi,
Bir zənci qoşunudur, yürüyür Çinə sarı!
* * *
26. Dünən gecə mən idim, bir də şənlik yığnağı,
Oturmuşdum, o gülün özüm idim qonağı.
Hörükləri ip kimi boynuma sarımışdı,
Saçından bircə tellə aparırdı sınağı.
* * *
27. Könüllər yazıq olar, əgər yarı yoxdursa,
Kimsəsizlik ağırdır, havadarı yoxdursa!
Can da ver, bircə anı sən qazana bilməzsən,
Ürək neylər bircə an öz dildarı yoxdursa?!
* * *

28. Bu dünyada könlümü açmasam bir dildara,
Demək, boş fırlanıram, olmuşam bir avara.
Ciyərin qanı ilə axıdaram göz yaşı.
Ürəyimin dərini hey yazıram divara!
* * *
29. Ah çəkib, hay salaram. Yetişərmə bir kəsə?
Yanma çox qalayıb, nə qədər dözsəm, kəsə!
Bir an səni anlasam, canım boğazdan çıxar,
Bir kimsənin dərini Tanrı verməz heç kəsə!
* * *
30. Ney dedi: - Uzun zaman ayağımdan bağlıydım,
Nə marağa başımı kəsdilərsə, ağladım.
İnsan əli ağrıdı, məni hey sızıldatdı,
Ağladım əgirdən, deməli ki, haqlıydım!
* * *
31. Səndən şikayət üçün ürək dinməsə, əgər,
Bilirsənmi, edərdim nə yaman şikayətlər?!
Gizlimləri açmasam sənə bəndə, inan,
Açıb tamam tökdüm onları birər-birər.
* * *

(Əlavələr)

1. Ey ucaboy sərv kimi məğrur-məğrur dayanan,
Naz oxu yağmuruna gözü alışıb yanan!
Ürəyim qana dönsün, saçın ucunu gördü,
Belini bağlamadı, candan keçə həmin an!
* * *
2. Armağandan bir əsər olmalıdır, hanı bəs,
Duaçıya xoş nəzər olmalıdır, hanı bəs?
Ağrılara tuş gəldim, yalnız sənə ucundan,
Dinlikdən də bir kəsər olmalıdır, hanı bəs?!
* * *
3. Quldur kimi yol kəsib, talarıq, çağ ötüşər,
Ətəyi çağ əlində bularıq, çağ ötüşər!
Açıb söylədiyimiz o dəyər harda qaldı?
Nə varsa, üst-üstünə qalarıq, çağ ötüşər!
* * *
4. Məktubu yeddi ulduz, altı cəhətdən yazdım.
On dəfə doqquz fələk, səkkiz cənnətdən yazdım.
Tanrı verən beş duyğu, dörd rukidən, üç ruhdan,
Sənintək kəs yaradan iki xilqətdən yazdım.
* * *
5. Nə qədər ki, ürəyim qəm deyə-deyə gəzir,
Sevənin qapısını hey döyə-döyə gəzir.

Ona vurğun deyərlər, bayğın, dəli deyərlər.
Axı dəli nə bilər, harada, niyə gəzir?!

* * *

6. Gözəlliğin Ay üzünün çevrəsində dolaşır,
Uca tutma bazarının dövrəsində dolaşır.
Utanmadan bizə sırtıq, yalançı adı qoydun,
Ancaq böhtan öz adının kölgəsində dolaşır.

* * *

7. Qovuşmaq çağındayıq, darğa-gecə izləyir,
İsti nəfəs al ki, sən anlar necə izləyir?
Şadlığın tərlanı ol, bax, pisliyin şahini
Sevincin də quşunu milçək kimi gözləyir.

* * *

8. Yoxsulluğun yolunda cana cəfa gərəkdir,
Bu yolun ağrısına daim vəfa gərəkdir.
Kirişmək bir bucağa qısılmalı olma sən,
Ürəyin özünə də qanlı dava gərəkdir!

* * *

9. Mən ki yanmışam daha, yaxma yeyə bilmənəm,
Dost yoxsa, içki nədir, su püləyə bilmənəm.
Bir bax, şah yığnağında bayğındır kuzə yenə,
Mən də kiçik adamam, dərd ələyə bilmənəm.

* * *

10. Bayğınlar ki yığnaqda içki gölünə batar,
Ancaq qəm ləmisindən onlara yaxma çatar!
İstəyimcə bayğınlar yığnağına gələrəm,
Onda, bəlkə, dodağım şərbət şirnişi dadar?!

* * *

11. Zümrüd quşu səsinə yaraşamı zəng səsi,
Tovuza bənzəyərimi milçəyin bəzənməsi?!
Yan-yörəndə gördüyün bilirsənmi heç nədir?
Tanrı Varlıq yaradıb, əvəzləməz heç kəsi?

* * *

12. Hamıya bəllidir ki, Varlığının öz yönü var,
Hər bir başlanğıcın da axırı var, sonu var!
Tutalım, doğmalarla günlərin çox xoş keçir,
Bir az dərin düşünsən, bunun yalan donu var!

* * *

13. Deyirlər: - o ucaboy sərvini dalınca getmə,
Edin içində səni gözdən salınca getmə!
Ey alim, gəl boş yerə mənə öyüd vermə sən;
Məni kəmənd aparır, necə ki, bunca getmə?!

* * *

14. İçib bayğın olmadıq, əldə bir əyaq qaldı,
Sevgi istək qazanı ürəkdə soraq qaldı.

Dostlar da bir içimlə bayğın düşüb yatdılar,
Mənimtək küpə girən, nə ki var, oyaq qaldı!

* * *

15. Mən necə söhbət açım, ondan boş danışirlar,
Böhtan, yalan yayırlar, demə, xoş danışirlar.
Yağı sözünə baxıb, dostdan ayrılmaq olmaz,
Dostdan birgə ayrılmaq, nə ki. çaş danışirlar!

* * *

16. Sənin sevgi odundan dönər ocağa canım,
Sənin qat-qat qəmindən çıxar dodağa canım.
Ey Varlığın varlığı, bircə yol gördüm səni,
Mat qalmışam, çönmədi niyə torpağa canım?!

* * *

17. Deyəsən, gözəl çiçək dostun yanından gəlir,
Odur ki, ürəyimə sevinc gəlir, qan gəlir.
Bu istəklə çiçəyə elə yavığam ki, mən.
Onun çalarlarında kimdənsə nişan gəlir.

* * *

18. Sevgisinin yolunda bir şirin can uduz sən.
Həm sərvət, həm var-dövlət, həm xaniman uduz sən!
Hər iki dünyadan tez dilək köçünü çıxar,
Dinc otur yerindəcə, iki cahan uduz sən!

* * *

19. Qəminin ağrısını fələk də çəkə bilməz,
Çəkdiyi ağırlardan ürək əl çəkə bilməz!
Sevgindən sevənlərə elə dirilik gəlir,
Önündə Əzrayıl da qılıncı çəkə bilməz!

* * *

20. Sərvəti, ucalmağı yoxsulluq çağı yandır,
Alışsın saray, çadır, təbil, bayrağı yandır.
Qorxudan daha azad yaşamaq istəyirsən?
Həm ordunu, həm ordu olan torpağı yandır!

* * *

21. Kam alsan dodağının özündən, necə olar,
Xumarlanan yuxumu gözündən necə olar?!
Ancaq sən bənövşəni təzə açılardan gör,
Bitmiş o da tərleyən üzündən, necə olar?

* * *

22. Dur, gəl, ey gül, hücrəni mən salmışam sahmana,
Sənin üçün bir yığnaq qurmuşam ki, şahana.
Bizimlə içki gillət, yaxnaya da meyl eylə,
Onları ürəyimdən gətirmişəm meydana.

* * *

23. Söylə, harda qalmısan, mən burda inləyirəm?
Yalnız sənin düşüncək olubdur mənə həmdəm.

Surətini çəkmişəm düz torpağın üstünə,
Gözümü ora qoyub, sızlayıram dəmbədəm!

* * *

24. Şadlanırıq, biz qəmsiz nəfəs çəkmədik bir an,
Bu qəmin ağrısından içdik çox ürəkdə qan.
Dodaqlar açılmadı ah alovu saçmamış,
Gözümüzü qırpmadıq göz yaşı damlasından!

* * *

25. Küpün dibində açdıq yenə canamazı biz,
Meyxana torpağını sığalladı əlimiz.
Tapım yerində itən sevənimin özünü
İndi büt evlərində tapa bilərik, şəksiz!

* * *

26. Çağ yetişib, təklildən daha əl üzə bilək,
Yaxşılıqdan xoşlanaq, pisliyə dözə bilək!
İstəyimizin sonu görək, necə olacaq?
Sonra özgələrindən söz-söhbət düzə bilək!

* * *

27. Yəmən şahənşahının qəbri üstə getdim mən,
O, əlini çıxarıb, uzatdı bir ağ kəfən.
Söylədi: - Buna görə sən qınama gəl şahı,
Puç dünyada bir budur, yalnız mənə yetişən!

* * *

28. Ey Tanrı, o gözəli naz yuxusundan oyat,
Gözəllik içkisinin xoş uyğusundan oyat.
Ya məni duyğusuz et, öz ağrımı duymayım,
Ya da mənim halımdan onun duyğusuna qat!

* * *

29. Burda malı, qızılı ətəyə yığar hər kəs,
Canını sevgiyə ver, qızıl topma, əbəs!
Sevginin qəm dənizi sahilsizdir sahilsiz;
Ləkəli adam ora qayıqla çata bilməz!

* * *

30. Ey qəmindən yaşamlı günlərim qara çalan,
İkiqat əyilmişəm, belim olubdur kaman.
Ayrıldıq ağırlığı məni elə əzib ki,
Başımı itirmişəm, papaq düşüb başımdan.

* * *

31. O gözəlin qəm heyva kimi saraldım,
Bu sağalmaz dərdimin dərmanı yox, darıldım.
Dünən gecə yolda o mənə bərk təkan vurdu,
Çox şükür, heç olmasa, ondan bir təkan aldım.

* * *

32. Ey yel, mənim ağrımı sən gizlincə ona de.
Ürək yanğınlarımı od dilincə ona de.

Amma çalış, eşitcək qəm, qüssəyə düşməsin,
Söhbətlər aç, istəyi incə-incə ona de!

* * *

33. Dərviş yorulan çağda, elə ki, bir ah çəkər,
Dünya mülkü dağılar, şahlar dövləti çökər.
Onun yoxsulluğunda yaşamaq necə xoşsa.
Şah var, tacı, papağı, sanki başına tikər!

* * *

34. Kaş, yığılan adamlar görəydilər sənəmi,
Görəsən, halımızı biləydilər, yenəmi?!
Ona baxıb, ürəksiz, dözümsüz olaydılar,
Sevənin göz yaşına güləydilər, yenəmi?

* * *

35. Ey dərviş düşüncəli, niyə dalğınсан belə,
Çağ dənizi qayıqtək sənı atar sahilə.
Saçları uzatmışan, söylə, nədən ötrüdür,
Səndə tük ucu qədər düyün olarsa belə?!

1. O çağdakı tutulacaq dördkünc daşın altı yeri,
Götürülsün göy üzündən fələyin də qoşa zəri.

Gecə-gündüzün çaları bu qaralıq, ağılıq ki var,
Biz istərik, dəyişibən olsun bir çalar bənzəri.

Su kürənin torpaq bəndi dağım-dağım parçalansın,
Yer şarının su haləsi səpsin insi qətirələri.

Bu dolanan fələyin ki hələ çox-çox çağları var,
Dolanmağa Yer başına qurşasın belə kəməri.

Kaş ki, yüngül dolanaydı başımıza fələk çarxı,
Daşı yüngül fırlanarsa, tez durar dəyirman pəri.

Yer kürəsi yaranışdan Öküz üstə durduğundan
Bu torpaqa hər nə qursan, dağılacaqdır məhvəri.

Yer Öküzü fələyin də Arslanına bata bilməz,
Axı onun varımı elə Arslan pənsəsi təkəri?!

Torpaq üstə yaşayanlar it kimi qorxaq ürəkli,
Qorxum budur, Arslan qorxa, Öküz yıxa güclü nəri.

Hər uçar quş bu fələyin göylərində qanad açmaz,
Göyərçinə qəfəs olan çoxdur bürclərin qədəri.

Sən fələyin dənizində gəminlə üzməyə çıxsan,
Tapındığın hər addım da olsun dayanmaq lövbəri.

Bağdad dünyadan köçəndə yaşıl Dəcləyə körpü ol,
Xızrtək hər atdığı addımlar yada salsın peyğəmbəri.

Əgər aləmi su alıb, abşdan-başa dəniz olsa,
Tanrıya umud bağlasın, islanmazsan tük qədəri.

Öz nəfsini artırdıqca işin asan olmayacaq,
İlan yaşa dola-dola alar əjdaha təkəri!

Düz at birçə addımı da, səvi kimi boy atasan,
Müsk deyincə ətirlənər tərəzi arpa qədəri.

Elə sənətə baş qoşma, harda səndən söz düşərsə,
Doğrunu yalan sansınlar, olmasın sözün kəsəri.

Özünü sən elə apar, bir yalan söyləsən belə,
Doğrular da inansınlar, qalmasın yalan əsəri.

Əgər dinin öz evində Öməri yada salasan,
Ev səmtinə dolanmağa çatarmı divin hünəri?!

Qaranın səmindən Şeytan özünü karlığa vurur,
Zümrüd görən kimi ilan işıqdan olar gözləri.

Xəliltəki öncədən sən buyruq addımlarını at,
Yolkəsənlər bunu görübö, tez dönsünlər üzü bəri.

Haray qopar, heç təpik döy, uyğulu ürəyin sən
Elə yuxuya dalıbdır, son gündə açar səhəri.

Günbəz o qədər ucadır, ünün oraya yetişməz,
Lap ucalıb, yada salsa, bir daha ulu Səncəri.

Hər an çəkən ürək heç vaxt çatmaz Musa yanğısına,
Hər su içən Xızr olmaz da, çala dirilik zəfəri.

Sən nə qədər dadasan ki dəniz suyu acılığı?
Tapasan sədəf içində bircə damla saf gövhəri.

Ey gövhəri işıq saçan, özü adi bir qurd olan,
Pası gövhərindən silib, at üstündən sən bu şəri!

Dolanınca yeddi çıraq üstündə pərvanə kimi,
Qoy Günəşin şamı sən qanından alsın ənbəri.

Başçı almaq hər adama layiq deyil bu dünyada,
Bir top kimi dövrəsində fırlandıra hər nəfəri.

Buyruq göstərməyi öyrən, sünki buna meyl edənlər,
Pillə-pillə ucalaraq qarşılayarlar məhşəri.

İnsafli olarsa darğa, əmir məqamına çatar,
Əmir adillik göstərsə, olar ölkənin rəhbəri.

Köməyini əsirgəmə, çoxu qoy sənə dost olsun,
Dostlarını tez itirsən, tapmazsan daha qəhməri.

Sənə qoşun gərəkdirsə, çörək verib, qoşun topla,
Bir bax, zəif qarınca da çörəklə yığar əsgəri.

Gəl qansoran zəli olma, yaşamına balta çalar,
Hər kim ki, çoxtındırsa, yaşamını çəkər geri.

Sən barama qurdu kimi yediyini elə sarı,
Ağzındakı tüpürcək də saçsın ucalıq telləri!

Nəfsin nabat sağası tək olan işdən yapışma sən,
Gövdəsindən çıxan otlar. Bil ki, üzər sənubəri.

Yoxsul qanı içdiyindən dağılmaqda mülkün sənin,
Ay içibən Günəş qanı andırır yarım təkəri.

Yolun köçməyə doğrusa, anbara öz dənini yığ,
Çünki hər at salxım-salxım sünbüldən alar bəhəri.

Vay o gündən yoxsulların sənə qarşı qalxışından,
Başında hər tükün ucu andıra iti xəncəri.

Səninlə iki aləmdə heç kəs ikiüzlü olmaz,
ÖZ ürəyiyumşaqlığın işindən alsın səməri.

Bəhmənin dəmir qolunu qırıban t.kmüşdü yerə,
Heydərin qüvvətli qolu iki bölər o əjdəri.

Sən özün də mum kimi ol, Davud tək yananlıq et,
Tanısınlar əllərində polad əzən cəngavəri.

Ana Varlığın oğlusan, ananı sevməyə dəyər,
Ayaq açan körpə kimi dövrəsində hərlən, yeri!

Uluların yolunu tut sən də elə İsa kimi,
Qoy Fələk dar ağacından qursun ucalıq Minbəri.

Ulduz axıb keçməkdədir, yanlış fal açma heç zaman,
Əgər falın pis gətirsə, ulduzdan görmə zərəri.

Külək vurur, Od küresi içindən od alıb yanar,
Su toplanıb dövrələyər dalğa-dalğa Ana Yeri.

Ayağını yoxluğa qoy, əlini Varlığa uzat,
Bu aləmdə mənzilinin çağında tapılsın yeri.

Varlıqdan köçəndən sonra, təbiətlə savaş yapma,
Onda, sənin əhvalın da olacaqdır tamam qeyri.

Hər kim burda yolkəsənsə, orda taxtda oturacaq,
Hər kim burda dikbaşdırsa, orda dönüb olar pəri.

Fələyin öz göy teştində Gün haləsi sabun göpük,
Yuyar, ruhlar geyiminin təmizlənər ləkələri.

Günəş sabunla yuyaram əllərimi bu dünyadan.
Sənsə yumursan, heç yuma, soyumaz atının təri.

Ey Nizami, ayıq tərən, boynun çənbər olmamışdan.
Qoyma ki, boynuna keçsin fələyin yaşıl çənbəri.

Beş sıralı təbil vurur, onsuz da köçüb gedənsən,
Qələminlə söz mülkünün olarsan sənət sərvəri.

Sən səadət saxlancını sənətinlə əldə saxla,
Söz elə bir yaranışdır, daşa vursan, doğar zəri!

Qırıq daş yox saxlancımda, hansı gövhər işıq saçar,
Daş-qaş saxlanmır kisəmdə, hansı sədəf ağız açar?

Bir mənəm, bir də ürəyim, göz yaşdır içdiyimiz,
Yığnaq qurub turmuşuq, gecə keçər, səhər açar.

Qazancım olan çörəkdən o qədər təpik yedim kim,
Hansı alçağın başına çubuq belə oyun açar?

Könül sınıb, din qırılıb, ucalmaq istəyindəyəm,
Ayaqyalın, başaçığam, vali olmaq könül açar.

Nə elə oyunbazam mən, nə də ki, elə hiyləgər,
Göz yaşımdan yanağımda sapsarı zəfəran açar.

Qoy torpağın lap təkindən heç də üzülməyim mən,
Lövbərindən üzüləntək gədim çağsız yelkən açar.

Sözdən gördüyüm kətanım bənzər hörümcək toruna,
İlmə-ilmə naxışlarım sümükdən şəbəkə açar.

Suçum həddini aşıbdır, çəkə-çəkə aparırlar,
Hara? Məhşər quyusuna ağırlığım yolaq açar.

Bu nə sözdür, öyünürəm: - Şairlikdə önlüləm mən?!
Karvan zıncırovu kimi səsin boş yerə dil açar.

Gücümün sikkə evində qırıntım var, nə öyünüm?
Fillərin gücü önündə türkmən alaçığı uçar.

Söz sənəti özü nədir? öyünməyə heç dəyərmimi?
Yalanların özəyidir, yalan-palan söhbət açar...

Əgər bütün biliklərin söz geyimi dəyişərsə,
İlk anlamı saxlamaqla başqa-başqa anlam açar.

Şərin öz sənət yolu var, özgə dildə səslənəndə
İlkin çağına bənzəməz, xeyli uzaq çalar açar.

Hərdən elə gücsüzəm ki, püf eyləsən, yıxılamam,
Üzüm bərkdir, canım möhkəm, sanma, yoxluq əl-qol açar.

Bu Varlığın dəyərinə dirhəm qızıla dəymərəm,
O dünyasa dörd qızıla mənə özgə satqı açar.

Şahlar şahı, sayğı göstər, mənə elə davranış ver,
O davranış pis niyyətdən qurtarmağa savaş açar.

Uğurun yardımçım olsa, şirinliyinə şirinim,
Qanacağı olanlara ürək sözdən süfrə açar.

Mən elə köməyinə deyil, sənə umud bağlayıram,
Saxlanırdan yox, səndən umar, könlüm bunu belə açar.

Özünün uca çağında bayrağını mənə tapşır,
Gizlimlər astanasından öz biləyim qapı açar.

Könlüm ulu hasarındır, onu paxıllardan qoru,
Yoxsa şeytanlara mələk bir məkanda birlik açar.

Kiçiyinəm – acıqlanma, çiyəm-suçlu tutma məni,
Qoyma, təb cütkönüllüyə, öndilliyə cığır açar.

Suçumdan keç, üzrümdən keç, mənə qayğı-sayğı göstər.
Utanmağım, qənaətin bu yönümdə ola açar.

Yaşayanlar köçəcəklər, bu, bir yoldur hamı üçün.
Sənin varlığın gərəkli, yaşama işıq göz açar.

Məni ucalığa çatdır, uca nişanını tapım,
Suçlu oldum, ucalığın nişanını de, kim açar?

Sənə qulluq etmək üçün qoruyuram varlığımı,
Bu istəyi yaşamasam, varlığım bir boşluq açar.

Öz əlimlə öz-özümü dörd mıxa tarım çəkmişəm,
Yalnız sənin qayğın-sayğın bu tarıma çəkib açar.

Sən öz uca istəyincə ürəyimə bir işıq sal,
Qəmə tuş olmuş könlümü çatdırdığın şadlıq açar.

Nizamini suçlu görsən, yarəb, suçunu bağışla,
Göylərdən gələn ağrıdan kim qurtarar, kim göz açar?

İlkin çağdan onu yaşam istəyinə yetirdin sən,
O, Varlıqdan köçən çağda bir şəhidlik yolu açar!

4. Zıncırov səsləninəcə yola düşər can karvanı,
Köç başlar can mülkünə, tərk edər ilkin məkanı.

Bu karvan qatarında alış zıncırov səsinə,
Bu sənin həm naləndir, həm də karvanın sarvanı.

Zıncırov halqasını nə əl, nə ayaq qıracaq,
Nalə çək onun kimi, gözləmə özgə amanı.

Qorxu var ortalıqda, zıncırov ondan inləyər,
İçiboş halqa sızlar, bəs nəyə gələr gümanı?!

Haqqı var, zıncırovun ürəkdən fəryad qopara,
Ürəyin yoxluğuna halqasa salar fəğanı.

Dörd barmağın sayında «cahan» sözü yazılıb ki,
Ölç dörd gərmə qədər Yerlə Göy olan aranı.

Öz yazına qələm çək cahan səni yox etmədən.
Fələk saxta sanmamış barmağınla sil qadanı.

Səni dözümlü görsə, dözümlü zənciri sarınmaz,
Avamlıq dəf olunsa, könlün güldürər cahanı.

Başdan-ayağa qədər varsa buyruqlu çaların,
Biləyinə yığ gücü, qoy bilək tutsun divanı.

Varını dindən axtar, Yusifin dünya bağında
Bənövşənin xoş ətiri, al gülün köynəyi hanı?!

Az olsa hərisliyin, dinə inamın çox artar,
Ocaq gülü az olsa, tüstü ətirlər havanı.

Biliyi darğa sansaq, qonşusudur tamah onun,
Sağdırsa bizim Rüstəm, div tutub Mazandarani.

Düşüncə yolunu tut, yoxluqda bulaq tapasan,
Açırsan çox gizlimi, saya salmasan nöqsanı.

Fələyin ulduzlarla yaxınlığı kəsilibsə,
Yerin də gözəlliyi heyran buraxmır baxanı.

Əl vursan sən Turana, bu yaxınlıqdan uzaqsan,
Axtar «Turan» beşiyi, gəlir Mehdiinin zamanı.

Silkib at biləyindən Quransız gördüyün işi;
İmansız olan bir şey tanımasın astanani.

Bu Varlıqda nə varsa, Allah qurub istəyincə,
Peyğəmbərin yolunda atını çap, onu tanı!

Şəriət xidmətçidir, hazır dayanmış önündə,
Bu havayı qula da özün göstər qayğı-sanı.

Aləm qəm burulğanı, gözünü aç, yatma daha,
Kim yatmaqla adlayıb bu dalğalı buruqlanı?

Gəmiyə minmisənsə, dar ağacı kimi dayan,
Görərsən yelkəni də dorda başa qaldıranı.

Div və mələk ürəyi də, insanla ekizdirmi?
Sabah bir çalar alsan, nihanəsi yaşadanı.

Dəmir var, nal döyülər, dəmir var, sungü olar,
Çox ayırım var, ayırar daim insandan insanı.

Hər hindlinin çaları qara olmaqdan doğursa,
Birini oğru görsən, biri qoruyar meydanı.

Sozalan şamının da torpaq süfrəsi təstidir.
Haçanacan müxlanıb, saxlarsan ölüm şamdanı?

Göy çalara meyl etsən, fələktək başın ucalar,
Alı, sarını sevsən, örtərsən torpaq qalxanı.

Müşk nə qədər topadır, ceyran tükünə yapışar,
Elə ki, yaydın onu, ipək, qumaşdır yayanı.

Görmüsən, qarı gözü kül altda necə basdırar,
Yaya salar bulaşığı, işıq saçan bir qaftanı.

Fələyin göy sakini geyinmişsə də göy geyim,
Arpa cadı, göyərti-süfrədə olan-qalanı.

İnsan qızılla qalxmaz, qaçagan keçi kök olmaz,
Unutma bu öyüdü, buna layiq söz-dastanı.

Qızıl sarılıqdan yox, armağanlıqdan dəyərli,
Sarılığı xoşlasan, onda, xoşla zəfəranı.

Bəzəkdən nə çıxacaq, qızılı payla, bağışla,
İlboyu andırarsan həm qocanı, həm cavanı.

Dinin yol torpağını sağlamlıq sürməsi eisən,
Çağında et, sümüyün xatırladar sürmədanı.

Qulluq etdiyini çağda cilovdar olmamaq üçün
Şahlığa üreyini, xəlifəliyə qoy canı.

Dağın və tuğun vardır sənin boyunda, sağrında,
Böyük bundan boy alar, sağrınsa köklük dərmanı.

Bu, Abbasi bayrağı, o, Səlcuqi çətiridir,
Gözündə gəzdirərsən sən iki qara nişanı.

Bu aləmi qaralıq biryolluğa qoy qaraltsın,
Bu aləmdə ağığın heç qalmasın xanimanı.

Qaradan ağa qədər qaralığındır bu buyruq,
Zəncirin özü belə qaranlıqdan alar şanı.

«Sultan», «Sultan» az söylə, sultan səndən artıq quldur,
O sahibə qul ol ki, taxta çıxarar sultanı.

Hökmün keçən məkanda sahibin səni əzizlər,
Qullara hörmət eylə, sənsən mülkün hökmranı.

Qiyamət Günəşindən məzarına işıq düşər,
Başına əl çəkibən oxşayasan bir yananı.

Adillik azuqətək sənin tərkinə bağlanıb,
Adillik etmirsənsə, gəl, saxla ağrı tapanı.

Zalıma qiyamətdə bütün ölkə yağı olar,
Alçaq yolunda quyu, əvəz edər nərdivanı.

Ağlın varsa, heç kəsin çörək, suyuna dəymə sən,
Vergi verənin kimi mələk saymasın, Şeytani.

Tikə çörək, içim su səni ayağa salmasın,
Gör, Adəmə, Hüseyinə nə etdi onu umanı?

Tamam şərbət olsa da, kimsənin arxından içmə,
Üstü yazılı çörək, oxuma sən o duanı.

Sən gücün aslanı ol, qazancından artıq yemə,
Burax, vurduğun ova şərikin çıxsın çöl heyvanı.

Ey qula dönmüş əmir, ey bacarıqsız Loğman sən,
Çağında gör acizi, qaldırma güc iddianı.

İndi ki göz yaşı var, acizlikdən heç də qorxma,
Düzməyə mirvarini naxik sap seç yarayanı.

Qaldır Yer pərdəsini, qara örtüyün altında
Gör çağda seviləni, minbir oyundan çıxanı.

Ətək-ətək torpaq tap Ənuşirəvan başında,
Yəzgürdün papağında xırman-xırman gör tikanı.

Balıqtək pulcuq geyin, tısbağa tək çanaq geysən,
Bir gün bu burulğanda qoyacaqsan yerə yanı.

Fələk yürüyü altında uşaq kimi çox dolaşma,
Dayə uşaqyeyəndir, sən də tanı əjdahanı.

Kafur çalarlı qoca elə oyun qurubdur ki,
Saxlanc gözlər əjdaha, ağac üstə gör ilanı.

Oyunbaz fiqurundan necə qorxmayım ki, mən;
Bir əlində fiquru, birində saxlar kamanı.

Məktək oğul önündə bu çağın da gözü kordur,
Bu çağın korluğuna şadam, sevinc qaynayanı.

İt kimi insanlara sümük payı da çoxdur,
Görüm, gözündən olsun daim duyumu, dananı.

Mən Gəncədə saxlancın yiyəsitək acizəmsə,
Yəməndə suçdan keçib, Xütəndə yatır ram qanı.

Ağız suyum şərbətdir, göz yaşım da yuyunaram,
Susuzluğa dözərəm, nə qədər ki, sağdır canım.

Gümüş daşdan çıxmasa, gözəlliyi bilinərmi?
Ləl mädəndən çıxmasa, olarmı belə sayanı?

Otuz ötdü yaşamdan, ey Nizami, gizlimi tap,
Öyüdümü vermişəm, sənə qalır, bax, qalanı?

Nə qədər Kəbə desən, qulluğuna çatmazsan sən,
Hələ çağırılmayıbsan uzaqdan yaşat iman!

6. Anlamlar ucalığında şahlar şahıyam hünərin,
Göylər fərman verib mənə, hakimiyyətim çağın, Yerin.

Haray qoparan nəfəsim uca səslənən zəngdirmi?
Dünyanı gəzən qələmimi bayrağıdır min zəfərin.

Gücümün ucalan başı Keyqubad tacına çatmış,
Bər-bəzəyim üstündür Gurcan geyimi bənzərin.

Dayandığım işıqlı yer – fələyin dördüncü yeri,
Dirilik saçan nəfəsim özü İsa peyğəmbərin.

Söz mülkündə kəlmələrim tutmuş ucalıq məqamı,
Məndən özgə heç kəs hələ üzüməmişdir belə dərin.

El başçısı dostluğuna aqlım güdünçü göndərər,
Qoruculuq çiyindədir, onda, bu qayğı öndərik.

Nəciblik qayğıdan doğar, sözsə ürəyimdən qopub,
Təzəlik gənclik payıdır, anasıyam hünərvərin.

Qəzəllərim qulaqlarda Ərqənün təki səslənər,
Duyğum axar ürəklərə içki gücü kimi dərin.

Ulduzların tərپənişi mənimlə nizama düşər,
Göyün də qatları qabdır, onlar üçün suyam sərin.

Boş yerə təbil döyməyəm, əgər döysəm şənlik qopar,
Al-san havayı çalmaram, nəğmə doğar şirin-şirin.

Ağılla yararan nə var, düşüncəmin qalıdır,
Bitən, çıxan nələr varsa, şirnimin xıltıdır çin-çin.

Bütün yeni səpkilər də kif atmış, köhnə görünər,
Mənim səpkidən alınan önündə təzə bəhərin.

Bircə sözüm, duyğum ilə min ürəyi ovlaram mən,
Açdığım bircə gizlimim ölçüsüdür min dəyərin.

Minbir incə yazımdan da ibn Müqlə ucalıq alar,
İbn Hani çaşbaş düşər anlamında söz-kəsərin.

Elə işıqlı bir Ayam, üzümü qaranlıq örtməz,
Mən elə mirvariyyəmə ki, ağ xalı yox dənələrin.

Misir mummyası istəsən, öncə, dilimə diqqət et,
Belə şirin, xurma dillə, heyrətmi söz demək min-min?

«Məni görməzsən!» cavabı dəyərimi bu istəyinə?
Çatınca güc Qur dağına soruşsan da: «- Mənə Görün!»

«İsa ucalığı» kimi ucalıbdır düşüncələr,
Sonsuzluq istəyincə çadır qurmuş üstə yerin.

«Zəbur» aylərini də oxudubum çağldarda mən,
«Zənd» oxuyan bir kahinin susdurram səsinə yəqin!

Güz zanbağın qönçəsinə təzəlik saçıdığı kimi,
Dodağımdan təzələnər ürəyi də bu ellərin.

Müğənnini kim dinləyər, muğlar meyini kim içər,
Bu şənlik evində, əgər, oxunmasa nəğmələrim?!

Bununla ucadır başım, bəs necə uca olmasın?
Müəllifiyyəmə lətif şerin – belə axıcı əsərin.

nəfəsim dalğanı ümman, qabarma, çökməyə bənzər,
Bu qabarma, çökmə özü düzəldər ip pillələri.

Hər nəfəs aldığım an havam qayğılara dönər,
Duyğu ocağın tüstüsü yaradanı odlu şerin.

Sədəf kimi saflığım var, gövhər tək parlaqlığım,
Gecə-gündüz arasında qəm çəkəniyəm zərərin.

Bic doğulan paxıl olar. Mənsə elə ulduzam ki,
Bir Yəmən ulduzu kimi, yağısıyam bic qəhərin.

Nizaminin söz kəhəri yüyəksiz, olsa da belə,
Qəm üzəngisi ağırdır yüyəni yüngül kəhərin.

Özümü bu qədər öydüm; utanıram peşmanam mən,
Axi özündən demək də çalarıdır boş təhərik.

Öyüm saxlancını bağla, söz saxlanc ağzını aç,
Ulular dilində gəzsin hər yanı duyğu səmərin!

5. Gecələri işıqladar düşüncə, könüd çıraq,
Belə gözlə, bu çiraqla sən axtar saxlanc qalağı.

Bu yolda ayıq tərpen sən, bədən ovsununa düşmə.
Axi heç vaxt asanlıqla açılmaz saxlanc yolağı.

Şahsan, saxlanc ilanı tək qapı halqasına dönmə,
Bil ki, yalnız dağıntıda olar şahmarın yatağı.

Yanmış dedim, çalma belə, cənnət ilanı olsan da,
Divandan özgə işlərə yazılmaz hökmün qınağı.

İşıqlı gülşən istəsən, gövhərtək gecə çiraq ol,
Çünki mədən gövhəri də işıq saçır gecə çağı.

Gecəni səhərə kimi Ay Göydə oyaq dolanar,
Dünya şahlığı issətən, Aytək ol gecə oyağı.

Qırmızı üz, qaynar ürək, yalnız gecədə taparsan,
Qaranlıqda tez görünər həyat suyu, yaqut dağı.

Qarının xoruzu banlar, sultan qızılquşu yatar,
Onda, səhər bu dünyanın necə olar oyanmağı?

Sən insansan, öz qanından özgə içki içmə heç vaxt,
Sənin damarında qanlar oyatmış ana növrağı.

Öz süfrəndə quş əti də, balıq da görmək istəsən,
Süleymanın zənbilətkə gəzmə diləmək marağı.

Haçanacan bu çağın sən daşıyacaqsan qəmimi?
Qayna-qarış, zəncanlı yox, bir qul ol zənginsayağı.

Təzə ad qoymaq dilərsən, dəmirçi yox, gözəyən qoy.
Dəmirə dönsən də, belə, ox olma, ol qıfıl bağı.

Qapısına açarsansa, zindan zəncirini dağıt,
Yaxşı açar necə olar, zəncirli qapı qaytağı?

Av avlamaq diləyin var, bilik oxu ilə avla,
Samanlıqda it av edər, birlikdədir av yarağı.

Sən yaşamda tərəzinin çəkisini zeç əyməsən.
O dünyada fələk sənə aldatmaqda çıxmaz yağı.

Karvanqıran çıxıb artıq, köçmək üçün məşəl yandır,
Çünki qatı qaranlıqda seçməzsən qarını, ağı!
O dənizdə üzən gəmi yüz kərə daşa toxuna,
«Allah, saxla!» - söylənilsə, nə qorxu tufan qabağı?

Önünə qorxu da çıxsə. kişi kimi üzüb keç sən,
Yelkən tək çox tələsmə, lövbərtək öpmə torpağı.

Üzü küləyə getsən də, fələk çarxı üstündəsən,
Bu küləyi yatırсан sən, yatırarsan həmin çarxı.

Əgər söyləsəm, qorxmuram, «Allaha pənah!» - qorxuram,
Ulduzlardan çəkinmirəm, Allahdandır gələn qorxu!

Sənin üzün dönükdürsə, bu dönüklükdən üz döndər,
Elə bəzəyə vurulma, sənətkə olsun vurulmağı.

İstər Bəhluli-Danəndə, istərsə Əflatun gəlsin,
Bu çağın düyünlərindən kimsə açmadı yumağı.

Hər bilikli bu yoxluğun gizlimindən baş çıxarmaz,
Bilik üstədən qələm çəksən, qalxar nadanlıq bayrağı.

Müsəlmantək dolan xalqla, ağrıdan uzaq olarsan,
Müsəlmanlıq köçən yerdə ağrı da tapmaz dayağı.

Bu meşənin arslanısan, özün-özünə arxa dur,

Yağışda çıxan qurdsansa, yağış yağdır ağır-ağır.

Yalançılar bazarında haçanacan hay salarsan?
Dövrən kimi kəmər bağlı, quştək nəğmən tutsun bağlı.

Qolunu haqq şahidləri boynuna elə dola ki,
Nə sevgini itirəsən, nə sevgi çəksin ayağı.

Sən sevgidən yaranmısan, sevgi səndən; bu çağı gör,
Nə bir evdən dəniz olar, nə sudan ev umacağın.

İnci o suda doğular, bəzəkdən bəzəyə düşsün,
Gah yağın yağışda çimər, gah ümman olar qaynağı.

Ey Tanrı, bu dolanmada məni elə saxla ki, sən
Yaşamımın hər anında bitməsin pehmanlıq tağı...

6. Gizlətdik qılıncından, qorxdum, yarım başı yara,
Əhr yanda qılınc edib min-min başı para-para.

Üzündəki cizgiləri halqa-halqa olduğundan
Kimse çıxara bilməyir cizgidən başı kənara.

Ey dostla bir üzlü olan, Günəşdən üz döndər daha,
Kölgə kimi qaçırırsan qədəmindən başı hara?!

Onun ağrı səhrasında şövqün də çətin yolunu
Göz yaşı selimdən özgə, gecəmi nə başa vura?

Əyaq içkidən əsəntək ağlım dodağına susar,
Bayğınlıq baş hərleyəntək könlüm gözdən hara var?

Heç bilmirəm, Günəş üzün Günəşdənmi puçurladı,
Ya Xızırın həyat suyu axdı, lələik suvarma?

Kim ki, sənin üzük kimi qulaqda sırğa qulundur,
Baş qoyaraq üz döndərər qəmdən uzaq bir rüzgara.

Ey nigarım, sənə baxıb, utandığı üçündür ki,
Rəsmini çəkən rəssamın fırçası durdu aşkara.

Bil ki, sənin qəm gecəndə mənim içimdəki odlar,
Alışban alov saçar dar köksümü yara-yara.

Yeniyetmə çağındanca başım köksümə enibdir,
Yaz çağında otlar necə tab eyləməz damlalara.

Ağır ağrının əlindən o kəs qurtara bilib ki,
Ayağına baş qoyaraq əyilibdir Şəhriyara!

Ona igid deyərəm mən, qanlı bağında savaşı,
Nizə ağacının ucu yetişə başlardan -----

Söhbətim Nəcəf şahından döyüş günü qılıncıyla,
Aman verməz həm Rüstəmə, həm də ki İsfəndiyara.

O elə dənizəllidir, yazın buludları kimi,
Qayğı yağmurlu hər yerdə çatdırıb çoxunu vara.

Savaş günü qılıncının axıtdığı qan selləri,
Döyüş meydanına düşən başları yuyub apara.

Gizlimdən səs soraq verər; qiyamət günü axşamı
İşıq yolunu tez başlar, şah minmə Düldül qatıra

Əgər dilək vadisinə ayaq basmaq istəsən sən,
Onun buyruq halqasından başını çəkmə bu ara.

Yüzillik yol uzaqsa çatanda açıq məqamı,
Yağı başını üzməyə Güvənər o Zülfüqara.

Gecə onun məzarını arayıb-axtarar Güneş,
Səhər ki açdı gözünü, başı qalxar ucalara.

Onun başyaran qılıncı pislik edənin başını.
Acıq bağında döndərər paralanan yumru nara.

Allah verib gecəyə Ay, gündüzə də Güneş başı,
Sarayının qapısında ikisi səcdəyə dura.

Ey səhərin bağçasında xoşagələn ətri ilə,
Ləl rəngində açılan gül qonub belə budaqlara.

Yoxsa sən qayğın-sayğın dəryaya da əsər etmiş,
Çaylar ona sarı gələr uzun yolu yara-yara.

Nəfsinin də cilovunu buraxmış yağı şəninə,
Axi itə kəllə düşər, çıxanda o hər şikara.

Boz ənbər məzarı üstə təzə çiçəklər açıbmı,
Yoxsa Aymı işıq salıb axşam çağı bu məzara?!

Dəniz əlinə bənzərdir belə uxalığa görə,
Şahanə gövhər başını söykəyibdir o sulara.

Qılıncını hərleyəndə heç vaxt onun halqasından
Yağı dəyersiz başını bacarmaz çölə çıxara.

Səni görməyə can atan səhər Gündüz şahı Günəş.
Qalar boylana-boylana dırmaşıban Göy hasara.

O çağdan ki dağlar sənə vüqarına oxşadılıb,
Başını göylərə sürtər, bir bax ondakı vüqara!

Dənizlərdə azıb qalan gəminin də bələdçisi,
Sənə istək küləyinlə onu çatdırar kənara.

Öz əlinin gücü ilə dəniz damlalar sığradar,
Gövhər qıraqdan gəlməz ki, sulara baş vura-vura.

Acığının səmum yeli çəmənlər üstə keçərsə,
Tikanlardan gül yerinə, alov qalxar, baxsan hara?

Yol açıqmı, qayğı saqın bu anımlar yığnağını.
Elə məndən qoy başlasın, ürəyimi alıb yara?

Tərifini düşündükcə öz könlümün dənizindən,
Min-min inci üzə çıxar, sorağını sora-sora.

Bu ucaya çatan sözüm məğrur bir gözələ bənzər,
Qədəminə başlar enmiş söz ümmanı yara-yara.

Hər yanı gəzən sözlərim elə ki, şövqünə düşüb,
Keçiddə ayaq yerinə, baş qoyubdur vara-vara.

Şövqün elə bir ağacdır, şerim ondan bir yetirər,
Ağac başını sallayar, budaqlar tutduqca bara.

Yağların ordusundan min-min başını yerə saldın,
Yoxsa çarpışma çağında «başlar» düzülüb qatara?!

Nizami, istəyirsən ki, sonda başın uca olsun,
Baş qaçırma tərifindən, səni çəksələr də dara!

Ey şah, umacağım budur; məhşər gününün səhəri,
Mən yerdən baş qaldıranda qayğın artsın sitəmkar!

2. Kəbə-taxt üstdə sultandır – yeddi ölkə hökmüdarı,
Başa qara çətir tutub, əynində yaşıl paltarı.

Şahlar təki dördgüşəli, uca şahlıq taxtındadır,
Göylər kimi girdə cızıb halqanı çəkən pərgarı.

Ərəb əndamlı gözəldir ürəklər ovlamaq üçün,
Ağ üzdə qara xalı var, yada salır şux nigarı.

Bu tək xalqın ucbatından xal kimi ağrılar birdir,
Qapısının halqası da fitnəyə çəkib hasarı.

Qara daşın dəyərində müşk arpayı uyar gələr,
Müşk çəkisində ölçüldü daşla qızılın meyarı.

Harada müşk olsa belə, yeri ipək içindədir,
Odur ki, yaşıl ipəkdir müşk zəlin də öz uyarı.

Savaş çağı döyüşçülər, məşhər çağı insanlartək
Düzülüb onun yolunda «hazır!» duranlar qatırı,

Dirəyinin çatmasında Tuba budağı bəhrəsi,
Gümüşdən hər navalçada Kövsər suyunun axarı.

Əgər dünya gəmisində onun sükanı olmasa,
Bu çağın öz qayıqçısı itirər yelkən, avarı.

Qüdrətin də cədvəlində altı yönüm pərgarına
Mərkəzdir onun yönümü, xətkəşdir onun divarı.

Hasarının ucalığı səfa ruhunu ucaldıb,
Torpağının qoxusudur çağın köbək qoxuları.

Özünün daş büsatında oturubdur şahin kimi.
Qorxudan göyərçin belə uça bilməz ona sarı.

Ey Tanrı, ola bilərmə Nizaminin könü, gözü
Köçməmişdən işıq alsın gözəlliyindən bir barı?

Qoy Kəbənin sahibinə onun ulu hasarında,
Söyləsin adil şahına alqışla dolu şüarı.

Meydanın Səncər atıcısı, yığnağın Kəsra taxtlısı
Min Kəsranı yana yıxar, olar Səncər iftixarı.

O, aləmin mülk sahibi, adil şah Nüsrətəddindir;
Həm dövlətə şan gətirən, həm də ordunun sərdarı!

O, Bubəkr bin Məhəmməddir, o, Mahmud bin Məlik şahdır;
Gör Cəmşid bin Fərudini, gör Mənsur bin Müzəffəri.

O, bayrağı ucalandır, min uğurun arslanıdır,
Döyüş, ulduz Günəşidir, taxt mülkünün tacıdır.

İskəndərlə şana yetər. Fəruditnlə tutar bayraq,
Tacıdların başçısı, sərdarların şəhriyari.

Qayğısıyla yoxsulların güzəranı gözəo keçər,
İşi sahmanlı ölkəldə hökm eləyər hər qərarı.

Dost başına qızıl səpər dolmuş yaz buludu tək,
Çöllərin arslanı kimi yağ olma havadarı.

Hər bir kəsin uğur fəali ulduza, yaşama bağlı,
Yaşam ondan işiq alar, ulduzlarsa uğur şarı.

Xaqan taxtını titrədən, qeysərin tacını salar,
Əgər coşsa, çılgınlaşsa, onun açıq ruzigari.

Qayğı-sayğı gülərsə, əlaçılıq saxslancından.
Gözəllər bəzək vursunlar, şahların artar yararı.

Ona boyun əyməyən əyilməyən boynu üçün,
Ya ip halqası hazırlar, ya qurular kəndir dər.

Nə qədər ki, doğmamışdı xəyalı Varlıq mülkünə,
Onun hər iki aləmdə tapılmazdı xəbərdarı.

Səxavətin dəryaları, ey şah dərvişə döndərər,
Əlaçılıq saxslancındır varlandıran səhraları.

Sənin qayğın-sayğın ilə əl-qol açıbdır adillik,
Köməyinin bəhrəsindən zülmün artıbdır bezarı.

Tutmadan, zəncir vurmada acığın yağını yıxar,
Ox atıb, qılınc çalmadan ona qazarsan məzarı.

Bu çağın nərduxtasında sən ağıllı oyununla,
Altı yönüm oynayandan tez tutarsan xanaları.

Mən ki şahın ayağına bundan qabaq, inci səpdik,
Ancaq həmin tərəzidə nə daş gördüm, nə də zəri.

İstəyəm ki, Nizaminin armağanını qəbul et,
Bu armağanın yanında, heç olsa da, çağın varı.

Gecən gündüzə dönüncən gecələrin gündüz olsun,
Gecən gecədən uğurlu, gündüzün gündüzdən arı.

Yaşam boyu şah taxtında başın uca, yaşıl qalsın,
Hökmün altında yaşasın kainatın hər diyarı.

3. Bu dünyanın düzənində qocaldım, büküldü belim,
Əbədiyyət budağından bəhər götürərmə əlim?

Ağac gövdəlik kölgəsi, nə də acı meyvəsi var.
Barımı yarpağımla tökübdür olaylar yelim.

Əyilmiş qamətimlə fəlek mənə məzar qazar,
Kafurdan da soraq verir başımda ağaran telim.

Müsk göbəkdən hasil olar, ancaq heyret doğurur ki,
Mülkümün qapqaralığı doğurub göbək hasilim.

Ağzımdaca qurd yeməmiş iki düzüm incim vardı.
Qırıb bir-bir yerə tökdü fəlekədən çəkdiyim zülüm.

Yaşamımın dan ulduzu umudsuz Doğudan doğru,
Öz mücrümdən ulduzları açıb tökdü həlim-həlim.

Bayquş təki dağıntıda günlərim sona yetişdi,
İstəyəm, əbədiyyətin öz yurduna köçə bilim!

Mən ululuq bağındaca barlı-bəhərli ağacam,
Bel bükülüb, az qalmışam, torpağın üstə əyilim.

Ciyərimdən sızan qanla gözüm qansaçan olubdur,
Əyilmişəm ikiqat mən, ətəyimi qandan silim.

Başımasa ağ saçlardan qalın-qalın qar düşübdür,
Ağırlıqdan can damımı uçmaqdan qoruya bilim.

Ucalıqda qar yatarsa, ordan sular şır-şır axar,
Bu yönümdə gözlərimdən aşıb-daşar qanlı selim.

Elə günə düşmüşəm ki, kölgə kimi sürüsələr,
Torpaq üstə izim qalmaz, itib gedər ilim-ilim.

Kimse məni yada salmaz bu günümün ucbatından,
Axı necə bu halımla ürəklərdən keçə bilim?

Qamətim də kaman kimi ikiqat olubdur, sanki,
Mən qalxanla daldalanıb, əcəl oxdan qaça bilim.

Elə çuxura aşmışam, bir yana çıxmağım çətin,
Qol-qanadım sındırılıb, ordan necə uça bilim?

Yağan daşdan, düşən şəhdən umud meyvəsi töküldü,
Bu dünyanın bağındakı ağacımı barsız bilim.

Öz barını tökən ağac düzələr, dümdüz dayanar,
Barım çırpıldı. Əyildim, necə qanad açə bilim?

Başım büsbütün batıbdır iki çiyinim arasına,
Çünki artıq sıyırmışdır qılıncını çağsız ölüm!

Dostlara olan sevgidən göz yaşım axır üzümə,
Ayrıdıq çağı yetişir, göz yaşı olsun təsəllim.

Bu halımla sığındım ki, qəm evinin küncünə mən,
Kəndardan keçmək çətindir, bəs necə sevinim, gülüm?

Yaşam varağında sözün sonuncu əksi kimiyəm,
Anlamından sorağım yox, uyarını necə bilim?

Üzümdə Ayın, Günəşin yanan şamı alışsa da,
Gözüm görmür, necə ağı mən qaradan seçə bilim?!

Yaşam ötdü, suçlu qaldım, elə bir iş görməmişəm,
Üzüqara xalq içinə çıxan yolu açə bilim!

Əlim əsməcə tutubdur, belə titrəyə-titrəyə,
Çağın şadlıq yığnağında nə cür qədər içə bilim?

Varlığımdan özgə mənim heç nəyi qəbul eyləmir,
Neyləyim, başım üstünü tez kəsib qonaq əcəlim.

Ağıya dönüb ağzımda; süd də, şirə də, şəkər də;
Bu həyatın süfrəsindən şirin dadmadım bir dilim.

Ona görə, əyildim ki, bu torpaq alsın qoynuna,
Vardıqıma vida deyir mənim sonuncu mənzilim.

Elə günə qalmışam mən, hər an qorxu içindəyəm,
Qorxuram, əzam dağıla, dəyib torpağa əzilim.

Hesabdar barmağı kimi yolda düşüb-qalmaqdayam,
Heyrətlidir, sayıram mən, necə keçir ayım, ilim.

Mənə düşmür bu gülşənin həm suyu, həm də havası,
Xızr suyu, İsa nəfsindən cana gəlməz diriliyim.

Şimşək kimi çıxıb getdi, yeniyetməlik çağlarım,
Ona görə, gözdən axzır buludtək göz yaşı selim.

Yeniyetməlik çağımın yolda dəyəri itibdir,
Ayaq altına baxmağa beləcə əyilib belim.

Kölgə kimi sürünmədən əksim divara düşməsə,
Uğur adlı ucalığa ucalacaq mı heykəlim?

Təbiət xoş ətirlərlə, alabəzək çalarlarla,
Uşaqtək aldadıb məni, istər, qocatək kövrəlim.

Sevinməyin öz yurdundan şənlik soraqları gəlir,
Ağ saç qulağa tıxanıb, az qalmışam, lap gicəlim.

Bir parça çörək ardınca sürünüb yola çıxmışam,
Dən daşıyan qarıncayam, bir bax; nə fitnə, nə felim.

Məni dəyərdən salmağa olayların daşı ilə,
Fələk gövhərimi qırdı, parçalandı bolum-bolum.

İndi mənim bacarığım suçluğumdan pis görünür,
Suç axtaranın əlindən mənə qaldı belə gizlim.

Mənim könlüm bir qanacaq işığına bəlenibdir,
Halqaya düşmüş qəddimlə, yalnız Aya mən tən gəlim.

İşim min düyünə düşüb, ancaq hələ aydın deyil,
Bu az qalan yaşamımda hansını mən açə bilim?

Çağın bağında ucalan ağacımı yıxmaq üçün,
Fələk balta çalır ona, dilər ki, dibdən kəsilib.

Anlamlardan, çarlardan nə çağdır ki, sorağım yox,
Anlamları, çarları könlümdən, gözümdən silim?

Cəhənnəmin sakinləri görçək yanımdan qaçarlar,
Elə böyük suçum var ki, cəhənnəm də olsa yerim.

Çağırışlar bağının mən elə əyri ağacıyam,
Çağım çağsız qurudur ki, yanımda, yerdə qalsın gülüm.

Qədər varığıma mənim savaş qələməmin ucu,
Xəta sözündən savayı, nə yazacaqdır, nə bilim?

Peşmanlığın göz yaşları, yalnız bu kəlməni yuyar,
Qədər ki, çox qaçılmazdır, bundan necə qaça bilim?

Haqq savaşa sarı dönüb, mənə kənarda qalmışam,
Bütün pisliklərdən pisəm, varlığımı heçə bilim.

Puç etdiyim yaşam üçün bir kimsə məni öldürsə,
Qanıma ona halal olsun, bu yaşamı puça bilim.

Köksüm altındakı ocaq hey alışıb alovlanırsa,
Fələyin də dənizini qaynadar od dilim-dilim.